

Upravništvo: Ljubljana, Puceljova ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Ispravniki: Ljubljana, Puceljova ulica 5 — Telefon št. 31-23, 31-24
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino po poštno-
čkovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje
Italije Servizio Conti, Cont. Post. No 11-3118
IZKljučNO ZASTOPSTVO za oglaševanje in K.
Italije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Osredotočen topniški ogenj na tuniški fronti

Ostri boji krajevnega značaja — Učinkovite akcije letalstva Osi v sovražnikovem zaledju

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil dne 16. aprila naslednje 1056. vojno poročilo:

Na tuniški fronti osredotočen ogenj obeh nasprotnih topništev in ostri boji krajevnega značaja. Sosa je bila izpraznjena. Osnovno letalstvo je obstrlevalo kolone avtomobilnih sredstev ter s dobrih uspehom napadalo križišča cest ter pristaniška oporišča sovražnika. V srednjem delu Sredozemskega morja so naši lovci uničili dve letali.

Ameriški štirimotorni letalci so večer popoldne obmetavali z bombami okolico Napoli, dalje Palermo, Catani, Messina in Sciacco. Povzročili so izgube med civilnim prebivalstvom: skupno sta bila 102 mrtva in 115 ranjenih.

V Palermo je obrambno topništvo sestrelilo dve letali, eno pa so zbili naši lovci. Nekaj štirimotornih letal je zrušil blizu Catani, zadel ga je strel iz protiletalskih baterij.

Vloga Italije pri obrambi Evrope

Berlin, 15. aprila, s. »Rim po sestanku je naslov članka rimskega dopisnika hsta »Deutsche Allgemeine Zeitung«. V članku pisec zatrjuje, da italijanski narod gleda

z zaupanjem v odločitve svojega poglavarja, ki so bile storjene v popolnem sporazumu z voditeljem Nemčije. Pisec zgovorno opisuje duha požrtvovanja in odpora borečih se Italijanov in civilnega prebivalstva. Glede vojaškega položaja zatrjuje, da nedavni dogodki niso vznemirili, niti presenetili italijanskega ljudstva, ki se zaveda vloge, pripadajoče Italiji v obrambi Evrope zaradi njenega položaja v središču Sredozemlja in njenih otokov, ki predstavljajo prednje branike evropskega kontinenta.

Vojvoda Bergamski v Cosenzi

Cosenza, 15. apr. s. Vis. vojvoda Bergamski je prišel v Cosenzo s svojim spremstvom v prvih jutrnjih urah. Podal se je takoj na področje, ki je bilo prizadeto ob sovražnem napadu 12. t. m. ter si je podrobno ogledal kraje. Vojvoda Bergamski se je nato podal v paviljon Rdečega križa ob civilni bolnici in obiskal ranjence ter se z njimi ljubeznivo razgovarjal. Razgovarjal se je tudi z vojniki, ki ležijo v bolnici. Med obiskom so vojvodo spremljali po veljaki Armadnega zbora, prefekt zvezni tajnik in drugi zastopniki oblasti iz kraja. Popoldne je obiskal federacijo borbenih fašistov, zvezno poveljništvo Gila in vojašnico Bruno Mussolinija.

Junaki tihe borbe

Dragocen doprinos požrtvovalnih italijanskih mornarjev s preskrbovanjem borcev v Tunisu

Rim, 15. aprila, s. Medtem ko italijanske in nemške čete drže v neenaki ostri borbi tuniško ozemlje, se omenja delo tistih, ki po zased polnih sredozemskih poti in v italijanskih pristaniščih ter v Tunisu vztrajajo in podpirajo obrambo v najsirovejši letalsko-pomorski ofenzivi. Nasprotni je, da je v bitki za Afriko glavni činitelj nepravnoteže med oskrbovalnimi sredstvi, ki so zanj raznolika, za nas pa omejena. Za povečanje tega neravnoteže je vrgel nasprotnik ob priletno sedanje velike ofenzive svoja letala in svoje lahke brodoge proti našim oskrbovalnim zvezam. Njegov namen je odrezati oskrbovalni sistem sil Osi. Naša pristaniška mesta so tako utrpela in se prenašajo silovite napade, toda trgovinske ladje plovejo prav tako proti jugu skozi minske zapore, prezirajoč nevarnost, ki jim grozi od letal, bojnih ladij in podmornic ter prinašajo svoj dragocen tovar vojakom, ki se bore na tistem morju.

Italijanski mornarji so junaki te tihe, neprestane borbe. Ne poznajo zaledja, so borci v prvi vrsti in v napadenih vkrcovalnih pristaniščih, kajti sovražni napadi si sledijo brez odmora. O njih žrtvah pričajo izgube, objavljene v mesečnih poročilih glavnega stana Oboroženih sil. Toda mornar, vreden tveganja in gledanja usodi v lice, pozna svojo visoko dolžnost. Vsa hvala in spoštovanje italijanskega naroda gre tem herojem.

Grozno odkritje v gozdu pri Smolensku

Boljševiki so v koncentracijskem taborišču pomorili 12.000 poljskih oficirjev

Berlin, 14. apr. s. Vsi nemški listi posvečajo obilo prostora na prvih straneh poročila o umoru tisočev poljskih oficirjev, kar se je zgodilo leta 1940 pri Smolensku. Tudi nemška poluradna agencija poroča na kratko o tem in objavlja nadaljnje podrobnosti.

20 km od Smolenska, na cesti Smolensk—Vitebsk je GPU uredila veliko gozdnato področje Katyn v koncentracijsko taborišče. Taborišče je bilo obdano z žično ograjo in močno zastraženo. To področje je kasneje postalo grob okrog 12.000 poljskih oficirjev, ki so bili vanj privedeni iz drugih koncentracijskih taborišč bivše Poljske, kjer so boljševiki zbirali svoje žrtve. Nekaj časa je odhajalo s postaje v Smolensku vsak dan proti mrazu več vlakov s poljskimi oficirji v ta kraj.

Kakor poročajo prebivalci nekega majhnega kraja v bližini gozda Katyna, so se kakih 10 dni slišale salve streljanja in strašno vpitje umorjenih, ki so morali sami kopati skupne grobove. Kraj, kjer se nahajajo velike jame s trupli ubitih, so zaznamovali nekateri Poljaki, ki so ušli masakru. Na ta način je bilo mogoče kasneje natančno ugotoviti, kje so žrtve zakopane.

Trupla so bila izkopana ob navzočnosti visokih oficirjev nemških oboroženih sil in številnih strokovnjakov z direktorjem medicinskega zavoda na vrtislavski univerzi na čelu. Navzoči so bili tudi številni zastopniki tujega tiska iz Berlina. Identifikacija poljskih oficirjev, ki so jih boljševiki pomorili, so olajšale listine, katere so našli v uniformah nesrečencev. Dosele so odkrili dve veliki skupni jami. V prvi je bilo okrog 4000, v drugi pa 5 do 6 tisoč trupel. Izkopavanja se še nadaljujejo. Domnevajo, da se nahajajo še nadaljnje ogromne jame v bližini.

Monachov, 14. apr. s. »Münchener Neueste Nachrichten« pišejo o strašnem odkritju v gozdu Katyn in zatrjujejo, da gre brez dvoma za najstrašnejši zločin v zgodovini. 10.000 žrtev, ki so bile hladnokrvno poklane v nasprotju z vsemi človeškimi pravicami, niso važne samo zaradi tega, ker povečujejo neskončni seznam obtožb, ki jih krutosti, temveč so mogočena obtožba sistema, ki zahteva zase pravico vladanja nad Evropo in katerega podpira žalostna demokracija Churchilla in Roosevelta. Ko je general Sikorski, šef fantastične london-

ske vlade, hotel izvedeti od svojih novih zaveznikov v Kremlju za usodo svojih rojakov, ki so tajinstveno izginili s poljskega ozemlja, je moral ugotoviti po več mesečnih raziskovanjih, da jih je bilo 1.800.000 med njimi 400.000 otrok, umorjenih. Zda, domnevajo Poljaki, da je bilo poklanih nad 10.000 oficirjev, to je ena tretjina oficirskega zbora poljske vojske v mirnem času. Prav tako je bilo umorjenih na desetisoče Estoncev, Letoncev in Litvancev v kratkem času boljševskega gospodovanja na tem ozemlju. Vojska je huda in človeško življenje nima več prejšnje cene, toda neizprosen sistem uničevanja, ki ga imajo boljševiki, teror GPU in množične eksekucije po ukazih rdečih komisarjev se prikazujejo vsakomur kot najbolj krvav in živinski masakr v zgodovini. Še več, zaključuje list, jame pri Smolensku so simbol in svarilo: tako bi se zgodilo z Evropo in njenimi narodi, s staro omiko, če bi boljševizem premagal združene sile našega kontinenta.

Velik vtis v Varšavi

Varšava, 15. apr. s. Velik vtis je v Varšavi vzbudila senzacionalna vest o zverinskem pokolu 12.000 poljskih oficirjev v bližini Smolenska. Na povabilo nemških oblasti je na kraj prišla takoj poljska delegacija, sestojala iz književnika Fernanda Götela, Emila Skiwskiego in Konrada Orzechowskega ter drugih zastopnikov oblasti. Identificiranje trupel se nadaljuje. Obstojajo razlogi za trditve, da gre za pravcato pokopališče, ki so ga boljševiki skušali po kolektivnem masakru prikriti očem evropske Evrope.

Svarilen zgled za ves svet

Bukarešta, 15. apr. s. Direktor lista »Curentul« je dal na vprašanje, kaj lahko svet pričakuje od Sovjetske Rusije, naslednji odgovor: Nič drugega kakor ogromen poboj takega obsega kakor se je izvršil v Katynskem gozdu, kjer je bilo pomorjenih 10.000 poljskih častnikov. Rumunski novinar nadaljuje z razglabljanjem sovjetskega ustroja in pravi, da Sovjetska Rusija veruje v dogmo umora. Sama se je rodila v zločinu in ne more živeti brez zločina. Svet ne more od nje pričakovati drugega, kakor da postane žrtev mrzle, preračunane hudobnosti Sovjetov, ki je še zasledila Džingiskana in Timurizana.

Delo za ljudsko kulturo v vojni

Govor Eksc. Polverellija ob odobritvi proračuna za ljudsko kulturo Priznanje italijanskim novinarjem

Rim, 15. aprila, s. Zakonodajne proračunske komisije za ljudsko kulturo, narodno vzgojo, profesionaliste in umetnike so proučile pod predsedništvom predsednika zbornice proračun ministrstva za ljudsko kulturo. Navzoči so bili minister za ljudsko kulturo Polverelli in minister za narodno vzgojo Biggini ter državni podtajniki predsedstva ministrskega sveta Rossi, ministrstva za ljudsko kulturo Rinaldi, za narodno vzgojo Rispoli, finančnega ministrstva Pellegrini Giampietro in korporacij Gnanetti. Razprave o proračunu ministrstva za ljudsko kulturo, so se udeležili nacionalni svetniki Bragaglia, ki je govoril o italijanskem gledališču, Da Roma in Guglielmi, ki sta govorila o potrebnem ojačenju propagande, Bonucci, ki je zahteval ustanovitev novih stalnih protestov, Bonelli, ki se je bavil z vprašanjem gledališča in kina, Santa Maria, ki je govoril o službi vojnih doposnikov in povečeval poštornost novinarjev in delavstva, ki nadaljuje z delom tudi ob letalskem bombardiranju.

Minister Polverelli je obširno očrtal kulturno pomoč Oboroženim silam in je tovariško pozdravil vojne dopisnike, ki delijo s četami nevarnosti in tveganje. Naznanil je bližnjo objavo statuta fašističnega tiska, zakonodajnega dokumenta, s katerim bodo določene naloge in odgovornosti tiska, ter je omenil delo novinarstva za propagando med množicami. Italijanski pisci živijo v fašističnem ozračju ter se zavedajo svoje etične in politične odgovornosti. Tudi založništvo je na visoki ravni. Znanje je delo ministrstva za izboljšanje mladinske književnosti.

Inozemski tisk se je razvil in spopolnil s prilagoditvijo trenutnim zahtevam. Naša zastopstva v inozemstvu že lahko opravljajo učinkovito propagandno in obveščevalno akcijo. Tudi radiofonska propaganda se je razvila. V enem dnevu je 31 oddaj v 31 jezikih. Generalna direktorja za kulturno izmenjavo skrbijo za propagando s publikacijami, fotografijami, filmom in italijansko udeležbo na inozemskih razstavah. V tej zvezi je treba tudi omeniti italijanske mode v inozemstvu. Govoreč o gledališkem vprašanju, je minister izrekel željo, da bi se proizvodnja naših piscev povečala.

ter je nato prikazal ukrepe za delovanje gledališč.

Glede kinematografije je minister poudaril njeno važnost tudi v propagandne namene. Podjetje Luce bo v prihodnji sezoni napravilo nekaj daljših filmov o vojni in zgodnjih. Uspešna je bila akcija države za izboljšanje umetniške ravni narodne proizvodnje. Delovanje narodnega zavoda Luce je bilo uspešno tudi v razširjenju proizvodnje v inozemstvu. Samo vojni oddelki so porabili za 102.000 metrov negativov.

Glede turizma je minister opozoril na akcijo za izlete oficirjev letalstva, podoficirjev in letalcev, akcije za bivanje nemških vojakov v Italiji, za odseljenje in podpiranje sprejemališč. Ustanovljenih je bilo 5 središč za proučevanje židovskega vprašanja in sicer v Firencih, Anconii, Tristu, Milanu in Genovi. Minister je takole zaključil:

Ob koncu poročila želim počastiti nameščenice ministrstva za ljudsko kulturo in zavodov, ki njemu pripadajo in ki so dali svoj delež junajstva in krvi Domovini. Nedavno je neka tuja revija zatrnila, da Mussolinijeva generacija ni prav nič drugačna od Italijanov starega časa. To stari mišljenje izhaja iz stoletij, ko se je Italija od padca firenske republike do pojavnega Napoleona in Italije Risorgimenta uklonila inozemcu, toda nova Italija in zlasti železna generacija Mussolinijeva, ima pravico ogorčeno zavrniti take označbe. Naš narod je tudi v tej vojni dal legio junakov, ki so Italiji v čast in ki bi bili v čast tudi vsaki velesili. Naši generali umirajo med borci, naši polkovniki napadajo na čelu svojih polkov, naši oficirji umirajo ob strojnicih, ko padejo strojničarji. Naši pešaki se levje borijo, kakor je morala sama sovražna propaganda po tolikih očrtnih priznati. V tej vojni je padlo 40 novinarjev, 4 se pogrešajo, eden je bil odlikovan z zlato kolajno, 4 s srebrno kolajno, 15 z bronasto kolajno, 31 z vojnimi križem za vojaško hrabrost, eden pa je bil sveceno pohvaljen. Od nameščenec ministrstva za ljudsko kulturo je en padel v borbi, 4 so bili ranjeni, 4 odlikovani s srebrno kolajno, 4 s bronasto kolajno in 13 z vojnimi križem za vojaške zasluge.

Moja in vaša misel gre tudi funkcionarjem in novinarjem, ki skrbijo za nepreki-

njeno službo v bombardiranih mestih. Če si sovražnik utvarja, da lahko stre našo moralno, kaže zadržanje teh Italijanov, da je sovražnikov račun zgrešen.

Govor ministra je bil sprejet z živahnim odobravanjem, nakar je bil proračun odobren.

Delo senatne komisije za notranje in pravosodne zadeve

Rim, 15. aprila, s. Pod predsedstvom senatorja Guadagninija se je sestala ob navzočnosti ministra za pravosodje in državni podtajnikov zunanjega in notranjega ministrstva komisija za notranje in pravosodne zadeve. Komisija je odobrila z vzklikom osnutke zakonov, ki se kažejo ureditve ozemlja Dalmacije, ki je postala sestavni del Kraljevine Italije in ustanovitve Ljubljanske pokrajine. Nadalje je komisija odobrila z amandmajem osnutek zakona s pravili za pripustitev prostovoljnih bolničarj Italijanske Rdečega križa v polkne šole za bolničarje (poročevalec Guacero). Brez sprememb je bil sprejet osnutek zakona o povziku vrednosti koleka v civilnem postopku v prid skrbstvenega zavoda odvetnikov in državnih tožilcev — (poročevalec Abbiso), ter osnutek zakona o dopustitvi pribojnikov praktikanom in profesorom, ki so se udeležili vojnih operacij v sedanji vojni (poročevalec Sabini). Razen predsednika in zastopnikov vlade so se razprave udeležili poročevalci in senatorji Duran, Bastonelli, Spolverini, Guacero, Mosso, Genovesi, Conci, Vicini, Viale, Abbiso in Galli.

Obletnica zgodovinskega spopada v Milanu

Milan, 15. apr. s. V ozračju gorečega navdušenja je sansepolkrist Ferruccio Vecchi obudil spomin na zgodovinski spopad na cesti Mercanti, od katerega je poteklo danes 24 let. Množica Crnih sraj in ljudstva je napolnila trg Giovinazzo, kjer se je izvedla 15. aprila 1919 prva nadvse drzna akcija oddelka fašistov in študentov proti komunistični drhali. Na balkonu palače Osiev so viseli slavni prapori sansepolkristov, prapor prvega fašija in milanski arditov, ki so se v krogu zbirali okrog zastopnikov oblasti in pravkov. Navzoči so bili nemški konzul, številni sansepolkristi in pohabljeni ter ranjeni iz sedenja vojne.

Po pozdravu Duceja je zvezni tajnik Ferruccio Vecchi goreče govoril ob navdušenem vzdikanju fašizmu in Duceju, nato so se zastopniki oblasti in prvaki poklonili ob spominski plošči, ki spominja na zgodovinski spopad ter so položili lovorejeve vence. Zborovanje se je zaključilo s petjem Giovinazzo in z vzdikanjem Duceja. Zgodovinskega spopada se je udeležila tudi vrsta skupina diplomirancev politične, katerih se je spomnil na svojem sedežu sindikat inženjerjev. Spominski govor je imel inž. Dallara, poveljnik pehotnega polka.

Goreče manifestacije v Spalatu

Spalato, 16. apr. s. Spalato je proslavil drugo obletnico svojega odrešenja z močnimi ljudskimi manifestacijami, ki so ponovno dokazale zvestobo prebivalstva in njegovo privrženost Duceju in Režimu. Velikostni sprejdi so šli dopolne po cestah mesta, ki je bilo okrašeno z zastavami in sinjimi trakovi Dalmacije, vzdikajoč Duceju, Italiji in končni zmagi. Popoldne je federacija uprizorila v gledališču Dopolnora veliko predstavo za slavne ranjence in za Oborožene Sile. Po predstavi so igrali domovinske himne. Družina mučeniškega fašista Giovanni Sava je izročila zveznemu tajniku ob drugi obletnici odrešenja Spalata 50.000 lir za podporno ustanovo mestne federacije.

Poglavnik sprejel velikega muftija iz Jeruzalema

Zagreb, 16. aprila, s. Veliki mufti iz Jeruzalema se je prošle dni mudil na Hrvaškem kot gost Nezavisne Države Hrvatske. Pri tej priliki je bil sprejet pri Poglavniku. Po kratkem bivanju v Zagrebu je gost posetil Banjaluko in Sarajevo, kjer je stopil v stik s predstavniki muslimanskih verskih in kulturnih ustanov.

Povratek zagrebškega župana iz Italije

Zagreb, 16. aprila, s. S svojega potovanja po Italiji se je vrnil zagrebški župan Werner. Casopisi objavljajo njegove navdušene izjave o sprememu v Rimu in v drugih mestih, ki jih je posetil.

Preskrba vojnih sirot na Madžarskem

Budimpešta, 16. aprila, s. Na Madžarskem je v teku humanitarni pokret, da vsaka družina vzame v svojo oskrbo vsaj po eno vojno siroto. Pobudo za to plemenito priznavanje je dala gospa Horthyjeva. Regentova obitelj bo skrbela za šeststo vojnih sirot.

Vsearabsko gibanje

Ankara, 14. apr. s. Iz Tranjordanije se doznava, da je Emir Abdulah izjavil, da je treba sklicati vsearabsko konferenco in organizirati zvezo arabskih narodov. Velika Arabika bi bila najboljša jamstvo za trajen mir na Srednjem vzhodu, je podčrpal Abdulah.

Hude sovjetske izgube

v bojih ob Kubanu

Krvavo zavrnjeni sovražni napadi — 60 sovjetskih letal uničenih — Nov uspeh brzih čolnov v Rokavskem prelivu

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 16. apr. »Rim po povelju nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na kubanskem mostišču so Sovjeti tudi čezar brezuspešno nadaljevali svoje napade. Bili so v sodelovanju z letalstvom krvavo zavrnjeni ali pa razbiti v takojšnji protinapadih. Sovražnik je imel zelo hude izgube.

Na ostali vzhodni fronti je dan potekel mirno. Letalstvo je uničilo večerj pri samo dveh lastnih izgubah 60 sovjetskih letal.

Pred kavkaško obalo so lahke nemške pomorske ob rožene sile potopile sovjetsko obalno ladjo.

S tuniške fronte poročajo o živahnem krajevnem boju delovanju. Sovražnikovi napadi na nekatere višinske postojanke so bili razbiti in pri tem privedenih večje številne ujetnikov. Lasten protinapad je dosegel zastavljeni cilj.

Nemška bojna letala so preteklo noč napadla pristanišče v B. n. kjer so poškodovala sovražno bojno ladjo in eno tovorni parnik ter dosegla zadetke v polno na pristaniških napravah in skladiščih.

Nemški hitri čolni so v noč 15. aprila ponovno odpluli proti angleški obali ter potopili v bitki z nadmočnimi sovražnimi oboroženimi silami za obrambo obale močno oboroženo veliko tovorno ladjo. Naši čolni so se vrnili brez poškodb v svoje oporišče.

Letalska bitka nad Finskim zalivom

Helsinki, 15. aprila, s. Finski glavni stan javlja, da se ni zgodilo nič pomembnega v zadnjih 24 urah na kopnih frontah.

Uspešna akcija nemških motornih čolnov

Ob južni obali Anglije razpršen in uničen velik in dobro zaščiten angleški konvoj

Berlin, 16. aprila, s. O operacijah nemških torpednih čolnov pred južno angleško obalo, ki jih cemenja večerajšnje nemško vojni poročilo, se doznava o iz pristojnega vira podrobnosti, ki kažejo napadalnega duha brzih edinic nemške mornarice.

V noči na 13. april je skupina nemških torpednih letal prodrla proti južni obali Anglije. V bližini pristanišča Falmouth je skupina ob luninem svitu opazila na morju angleški konvoj, ki je bil močno zaščiten. Edinice pod vodstvom poveljnika eskadre so odločno napadle angleški rušilec razreda »Hunt«, ki je pripravljen na napad plul križem krajem. Več torpedov je zadelo sovržno čolnico, ki se je dobesedno razkrla zaradi eksplozije na ladji.

Skratraj istočasno je nadaljnji nemški torpedni čoln sprožil svoje torpede proti 4000-tonski popolnoma natovornjeni petrolejski ladji. Prednji del ladje je došlo vnetje in gori stebri d'ma ter plamenov so se dvignili iz ladje proti nebu. Torpedni čoln je sprožil nadaljnji torpedo v petrolejsko ladjo, Neka majhna edinica iz spremstva,

Nad Finskim zalivom so finski lovci napadli številčno šestkrat močnejše sovjetske letalske sile in zaključili zmagovito borbo s sestreljenimi 4 sovražnih letal tipa Spitfire in enega letala t pa »Lag — 5«. Na finski strani ni bilo izgub.

Silovit nemški napad na južno Anglijo

Stockholm, 15. aprila, Poročila angleškega tiska o napadu nemškega letalstva v pretekli noči na Anglijo govorijo o znatni škodi, zlasti v dveh mestih ob Temzi, ki se ne imenujeta. Tudi v Londonu je bil alarm, ki je trajal več ur. Že nekaj časa ni bilo v južni Angliji tako silovitega napada nemškega letalstva.

Uspehi protiletalskega topništva vojne mornarice

Berlin, 14. aprila s. Na krovih nemških trgovinskih ladij ščitijo zlasti pred sovražnimi letalskimi napadi oddelki protiletalskega topništva vojne mornarice, ki omogočajo ob sodelovanju s spremljevalnimi edinicami varno plovido. Ob pričetku vojne so ti oddelki omogočili plovido neštevilnim ladjam, nato varno v vojni potrebščini in četami. Te ladje so prevozile do sedaj okrog 20 milijonov ton. Ti oddelki so sestrelili 128 sovražnih letal ter so sodelovali pri uničenju nadaljnjih 102 nasprotnih letal. Uspešno jim je potopiti tudi štiri angleške torpedovke. Prispevali so tudi k potopitvi 29 nadaljnjih lahkih sovražnih novoraznih edinic po večini tovarov in topničarj.

Kljub močni reakciji je bilo mogoče napasti še drugi rušilec razreda »Hunt«. Sovražna ladja je zletela v zrak po zadetku. V nadaljnjih borbah iz bližine proti sovražnim edinicom so nemški motorni čolni obvladali eno stražno ladjo in eno topničarko. Medtem so se preostale ladje iz spremstva skušale odtegniti napadom lahkih edinic, toda te so izkoristile razkroj skupine in se vrgle ponovno v napad ter zadale s torpedi še drugo 4000-tonsko petrolejsko ladjo, katero so ščitile tri ladje. Angleška tovorna ladja se je izgubila iz vida nemških edinic, ko se je potapljala.

Po končani odlični operaciji so nemški torpedni čolni odpluli proti izhodiščnemu oporišču, katerega so dosegli ob zori, ne da bi utrpeli kakšno škodo.

Slovenski komunisti in njihovi „zavezniki“

V t. zv. „Osvobodilni fronti“ imajo komunisti izključno pravico odločanja

Zastava, ki se je komunistična propaganda v Sloveniji poslužila, je zastava tako imenovane „Osvobodilne fronte“, to je one družbe, ki bi hotela predstavljati, pa nikakor ne predstavlja celokupnost slovenskih stremenj. Da bi jih bilo mnogo, ki verujejo v pristnost te zastave se ne zdi, tudi zato, ker se Slovenci upravičeno hvalijo z neko posebno premetenostjo, ki jim je v politiki često pomagala. Gotovo pa je, da so tisti, ki predvsem ne zaupajo tej zastavi, komunisti sami, ki so iz naših zvižakov, a ki sami nečesto v to mrežo. Mnogo je čutilov, ki povzročajo, da zastava, ki jo vihte komunisti, le slabo skriva v svojih gubah rdečo barvo, s katero je prepojena, medtem ko bi tisti, ki jo vihte, radi na vsi mč dokazali, da njihova zastava vsebuje vse barve raznih slovenskih strank. Politčna zgodovina volitev v bivši Jugoslaviji nudi tudi najpogostejšo ozapovalcu izvestne obrise, ki razkrivajo to sleparstvo.

Pri zadnjih volitvah se je samo v Ljubljani spopadlo vsaj 27 volilnih list, od katerih so samo kake tri ali štiri predstavljale hrvatsko ali srbsko stranko brez tukajšnjih pristavej. saj so slednje prišle sem gor, da dopolnijo število potrebnih okrožij, kakor je predpisoval zakon za veljavnost predloženega volilnega spiska. Bilo je tedaj v Ljubljani kakih 20 skupin, ki so se med seboj borile in nobena izmed teh ni bila pripravljena za učinkovito zvezo niti s sorodnimi strankami. Trdovitost političnih idej pri Slovencih, ki jim je bilo skupno samo odločno odklanjanje komunistov bi že sama zadostovala za izključitev vsake močnosti zlitja, s katerim se hvalijo komunisti.

Toda bolj kakor teorije in dokazovanja, kažejo dejstva o sleparstvu, ki so ga moskovski emiserji poskušali razširiti. Komunisti so bili v Sloveniji manjšina in bi v teh krajih ne mogli nikoli delovati po navodilih boljševiške vlade iz svojih lastnih sil. niti ne bi mogli tu prodreti z močmi iz drugih pokrajin, ker jih nihče ni rad videl in so bili povsod brez ugleda. Zato so potrebovali pripravno etiketo, ki bi s svojimi gesli skrivala vse, kar je bilo strupeno v steklenici. poslani kot ljubimci dar boljševiške Moskve Slovencem. Tako je vstala tako imenovana osvobodilna fronta, ki naj bi po komunističnih željah predstavljala izraz skupnosti, pa v resnici predstavljala samo komunistično stranko. K njej so pristopili nekateri neznatni odlomki, ki niso imeli nobenega posebnega razloga, da bi se čutili vključene v življenje pokrajine ali celo samo v njeno materialno stran.

Ko se je ta sleparska združba ustanovila z velikimi napori in z neskončnimi sleparstvi, so komunisti začeli svojo črno delavnost v imenu skupnosti, ki obstoji samo v njihovih željah. Kajti na sto odlomkov jih je 98 komunističnih in samo dva predstavljata skupini disidentskih krščanskih socialcev in disidentskih Sokolov. Takoj od prvga trenutka so komunisti, dasi so tamjli to nepošteno zvezo, ne samo vodili in usmerjali pokret izključno po svoji volji, marveč v svoji sredi niti niso skrivali nejevolje zaradi bližine tako imenovanih zaveznikov in tudi niso tajili, kako breme so zanje ti „zavezniki“.

Oni krščanski socialci in oni Sokoli, ki so se dali ujeti komunistom, so s svoje strani skušali opravičiti svoje sodelovanje v nepošteni družbi z nestvarnimi političnimi in čustvenimi razlogi, niso pa mogli zabrisati, da jim ne gre samo za pridobitev zaslug in poveljniških mest za bodočnost, ki so jo prav nesposobno smatrali za uresničljivo. Ta raznolikost koristi, ki so jo komunisti skušali tajiti, ki pa je javna resnica, je jabolko nesloge, ki „častivredni“ družbe ni dovolila dosega socialnih namenov, pač pa je dala komunistom možnost, da so popolnoma potisnili ob strani te slamatne moče ter so gospodarili sam, naručujoč se iz šibkosti svojih zaveznikov in poslušajoč se njihovega imena samo, kadar so se obračali na Slovence, hoteč po pretvezo nacionalizma skriti svoje razbojniške podvige in najtemnejše akcije.

Ta nema in skrivnostna borba je često predmet razprav v vodilnih komunističnih krogih, ki pa jo seveda skušajo prikriti, da ne bi prišla v javnost. Toda enake rezerviranosti ni na periferiji stranke, kjer često prihaja do pravih pravcatiškandalo, zlasti kadar komunisti svojim trenutnim tovaršem očitajo neznanost njihovega doprinosa ter neznanost soudeležbe pri tveganju. Pri tem pa „zavezniki“ mečejo na tehnično odločilno važnost svojega pristanka, zaradi katerega so komunisti v prvih časih pred narodom lahko zakrivali svoji pravi obraz tistih, ki so imeli v rokah vse niti. Opri na te zasluge in kroteč komuniste z grožnjo razdora, je ta skupnica skrajnežev hotela imeti samo, kakor je rekel eden izmed njih, „glas v svet“. Pri tem pa ne skriva izmed odločne volje za osvoboditev vodstva, kar seveda ni v skladu z navodili in koristimi komunistov.

Vprašanje je bilo tako težko, da je tvorilo skoraj edini predmet neke vrste običnega zborna Osvobodilne fronte, ki je bil v Bihu v Bosni. V resnici je bil to kongres komunistov. (Treba je imeti pred očmi, da so nekoliko dni po tem kongresu naše čete očistile ta kraj od upornikov in jih pregnale daleč od kraja njihovega kongresa, kjer je bil najden tudi „zapisnik seji“, ki ga imajo sedaj v rokah naše oblasti.) Velik del teh posvetovanj je bil povečan slabim odnosom med komunisti in med njihovimi časničnimi „zavezniki“. Komunisti poglavarji so se prizadevali na svo mo, da bi predložili „zaveznikom“ potrebo sloge, vsaj — tako je rekel Boris Kidrič — „dokler današnji zavezniki ne bodo nujno uničeni, ako se bodo drznili upreti se drugi fazi komunističnega programa“.

Človek, ki je dal to izjavo o komunističnem pokretu, ni nikakoli ničla. Kajti pod privzetim imenom Petra Kalana opravlja posel predsednika osrednjega odbora slovenske komunistične stranke ter predsednika izvršnega odbora Osvobodilne fronte in je znan moskovski agent in emiser kominterne. Toda na „seji“, kjer so bile izmenjene te kategorične trditve, ni bilo ne predstavnikov Sokola, ne predstavnikov skupine krščanskih socialcev. Ti so se bili zado voljili s tem, da so poslali med prvo sejo komunistu navdušene pozdrave ter so se poklonili komunističnim težnjam iz gole prevladnosti, da ne bi vzmernili gospodarjevanja. „Tovarši“ Pavle Tratar se je nato zahvalil komunistom za čast, da jim dovolijo sedeti v svoji sredi, ter se je požužil z izjavo, da bo njegova skupina „vedno v soglasju z vami“, kar koli boste rekli ali napravili. Kot zraz svobode misli in dejanja to zagotovo ni slabo Tratarjevi pristasi so lahko ponosni zaradi svobode, ki so jim jo dovolili komunisti in ki jim je

zgovoren vzgled, kakršna bi bila njihova usoda, ako bi komunistem izšel zmagovit iz borbe.

Da zavrne na pravo mesto te goreče fantazije omahujočih sodelavcev in da potolaži njihove nade za bodočnost, je Kidrič v svojem programatičnem govoru na otvoritveni seji jasno poudaril, da „na ustanovni seji OF ni bilo nikakršnega predstavnika političnih struk, gospodujočih v Sloveniji“. Ta trditve, ki vsebuje priznanje sleparstva, ki so ga izvršili komunisti nasproti Slovencem, je bila tudi točna zavrnitev „zaveznikov“, ki so se kasneje pridružili pokretu. Toda govornik se ni ustavil samo na tej izjavi, marveč je dodal: „Komunisti sicer že iskreno sodelovanje z obema strankama, ki sta soudeleženi pri OF in bodo lojalno postopali z vsemi lojalnimi sodelavci, v načelu pa bodo neprijetni glede vseh bistvenih vprašanj borbe in bodočnosti Slovencev“.

Dočim s tem kategoričnim zatrdilom vodja komunistov pridržuje absolutno oblast v vseh vprašanih komunistom ter proglašajo njihovo ponosno zahtevo, da sami odločajo o usodi ljudstva pravi nekoliko stavkov dalje obravnavajo propagando, doslovno, da je v Sloveniji „Sovjetska zveza še premal, popularna“ in da je „ravno tako malo priljubljena komunistična stranka“.

Vprašanje odnosa do sodelavcev in bojažen, da bi se vtkali v razna vprašanja ter si ustvarili stališče za bodočnost, je bilo glavni predmet razgovorov in razprav, čeprav ni vedno stopilo v ospredje. Kidrič je povzel niz govorov komunističnih voditeljev nižje stopnje ter je opomnil zbor z naslednjimi besedami: „Treba je voditi razpravo v takem pravcu, da boste govorili o vaših izkušnjah in težavah, ki jih imate z zavezniki. Vprašanje sodelovanja z njimi je zelo važno.“ Ako bi bili odnosi s „zavezniki“ idealni, kakor bi to komunisti radi dopovedali Slovencem, bi ne bilo treba slničnega poudarka. Pokoravajoč se poglavarjevanju naročilo, so govorniki odgovorili jasno ter potrdili v cellem obsegu da so odnosi komunistov z njihovimi lažisodelavci zelo težavni in neki „tovarši Vojko“ opominja komuniste, naj se ne poslužujejo izraza „katičnik“, kadar govorijo o krščanskih socialcih. „Ta izraz, je dejal Vojko — spada v preteklost in da ne bo nespornost, bi bila, iz političnih razlogov huda pogreška, govoriti o katičizmu.“

Komunisti se tedaj boje blagoslovljene vode in iz čisto političnih razlogov nečesto, da bi se v njihovih vrstah govorilo o katičizmu. To bi bil nov dokaz onega duha svobode, ki ga toliko poudarjajo, in s katerim podpirajo svojo sleparsko igro. Kdor se jim je vdal iz računa ali iz nepremišljenosti, je postal njihov suženj, ki mora delati, trneti razočaranja in ploskati tistemu, ki ga drži v verigah.

Na tem svojem tako zvanem kongresu se komunisti govorili jasno: dopuščajo sodelovanje, da natresejo peska v oči slovenskemu ljudstvu, ne dopuščajo pa, da bi ti sodelavci imeli kako besedo pri vodstvu. Celo grozijo z „kvacijami ob prvem poskusu neposlušnosti in ne skrivajo svojih namer, počistiti z vsemi, brž ko bodo smatrali, da so jim odvdični.“

Kdor sodeluje z komunisti in je zasel v zagato, torej poslej ve, kakšna usoda ga čaka, ker ne more računati niti na poraz komunizma, kajti kadar bo prišlo do tega poraza — in o tem ni nobenega dvoma — bo moral odgovorjati za svoje delovanje pred pravo pravico.

Madžarska trdno v taboru Osi

Budimpešta, 15. aprila s. Madžarski minister Antal je v nekem govoru dejal med drugim, da je bila pretekla zima eno izmed najbolj kritičnih obdobij v tej vojni. Tako vojaki na bojišču kakor oni doma so pokazali vse svoje junastvo in vsa svoja vztrajnost. Madžarske oborožene sile so izvršile junaske žrtve, ko so se upirale sovražnim ofenzivam in s tem potrdile tisočletno tradicijo junastva ter so doprinesle svojo delež k uspehom. Tudi na znotraj je madžarski narod prestal hude preizkušnje brez slabosti in oklevanja. Svoja izvajanja je minister zaključil s prepričanjem, da bosta tako pravo bojšče, kakor notranje bojšče še nadalje ostala zvesta Osi za uresničitev skupnih ciljev, ki jamčijo Madžarski po vojni pošteno mesto med evropskimi narodi.

Kolumbove svecnosti v španiji

Barcelona, 15. apr. s. Ob prisotnosti zunanjega ministra grofa Jordana, moriškega ministra in generalnega kapitana področja Moscarda ter drugih zastopnikov civilnih in vojaških oblasti ter prvakov stranke in apostolskega nuncija ter diplomatskih zastopnikov so se pričele v Barceloni proslave 450 letnice povratka Kristofa Kolumba po odkritju Amerike. Pred spomenikom velikega mornarja se je zbrala ogromna množica in zastopniki oblasti. Pogovorih je bila vojaška parada ob navdušenju množice.

Japonska premoč na Pacifiku

Lorewzo Marquez, 16. aprila. s. Iz Melbournu poročajo, da je general Mac Arthur izjavil: »Japenci so si navzile vedno bolj učinkoviti akciji naših podmornic zagotovili na Pacifiku skoraj popolno kontrolo na morju. Za to premoč se imajo zahvaliti sodelovanju med njihovo mornarico in letalstvom. Za rešitev Avstralijske nam ostanejo edino le naše eskadre, kajti če izgubimo oblast v zraku, bodo naše bojne ladje brez moči in ne bodo mogle ščititi kontinenta pred sovražnimi potkuski izkrcanja. Rekel sem že in ponovim, da je mogoče v grigantski bitki, ki se je pričela v zapadnem Pacifiku, zmagati samo z umno uporabo letalskih in kopnih sil, ki temo medseboj sodelujejo.“

Tatung, 16. aprila. s. Japonske čete so od aprila do septembra prošlega leta osvobodile izpod komunističnega jarma 300.000 prebivalcev zapadne Mongolije. Rešenci so selaj zaposleni v poljedelstvu dotične pokrajine. Krajne oblasti so jim priiskale na pomoč s posojilom, da so si mogli preiskrbiti poljedelsko orodje, dočim jim je vlada zastoj razdelila potrebna semena.

Dva nova vlaka na progi Ljubljana—Metlika

Od ponedeljka 19. aprila dalje bo vozil na progi Ljubljana—Metlika potniški vlak št. 9217, ki bo odhajal iz Ljubljane ob 12.53, prihajal v Novo mesto ob 15.20, odhajal dalje ob 15.25, v Metliko pa bo prihajal ob 16.47. Od torka 20. aprila dalje bo na progi Metlika—Ljubljana vozil potniški vlak št. 9218, ki bo odhajal iz Metlike ob 12.44, prihajal v Novo mesto ob 12.03, odhajal iz Novega mesta ob 14.13 ter prihajal v Ljubljano ob 16.38.

Dnevni obrok kruha za delavce in mladino

Prehranjevalni zavod Visokega komisarjata za ljubljansko pokrajino sporoča: »Počeniš s 1. majem t. l. bo vzpostavljen za mladino od 9 do 18 let ter za delavce dnevni obrok kruha, kakor je bil v veljavi do 15. novembra 1942.“

Prodaja mesa na odrezek „E“

Pokrajinski prehranjevalni zavod sporoča, da bo 17. t. m. civilno prebivalstvo dobilo po 100 gr mesa na osebo, proti odvezu odrezka »E«.

Izpred vojne sodišča

Vojaško vojno sodišče vrhovnega poveljstva Oboroženih Sil Slovenije—Dalmacija, odsek v Ljubljani, je izreкло naslednjo sodbo v stvari proti:

1. Meliku Milanu, sinu Franca in Marije Skofar, roj. v Ljubljani 20. IV. 1923, bivačemu v Crni vasi št. 135;

2. Jevu Franciški, pok. Franca in Jevu Marije, rojeni v Ljubljani 21. I. 1923, bivačoji v Crni vasi;

3. Glasliču Josipu, pok. Martina in pok. Jere Kocjan, rojenemu v Iški vasi 15. III. 1895, bivačemu v Crni vasi 105, delavcu;

4. Boltežarju Antonu, sinu Ivana in Marije Jeran, rojenemu v Crni vasi 18. XII. 1915 in tam bivačemu na št. 70;

5. Vajdi Matiji, pok. Matije in Julijane Roje, rojenemu v Crni vasi 9. X. 1904, tam bivačemu, delavcu;

6. Žitniku Francu, pok. Ivana in Vidmar Pavle, rojenemu v Crni vasi 16. II. 1916, tam bivačemu;

7. Javorniku Ferdinandu, sinu Ferninanda in Marije Mehle, rojenemu 21. XII. 1921 v Ljubljani, tam bivačemu;

8. Javorniku Gvidonu, bratu prejšnjega, rojenemu 3. VI. 1923 in tudi v Ljubljani bivačemu;

9. Ferjanu Ani, hčerji Mihaela in Hribar Franciške, rojeni v Ljubljani 18. IV. 1921 in tam bivačoji v Vodovodni cesti 35, in

10. Masletu Andreju, sinu Andreja in Ivane Oven, rojenemu 19. VII. 1904 v Waukeganu (Illinois), bivačemu v Ljubljani — vseh 10 obtožencev je v zaporu.

Obtoženi so bili:

Prvih devet a) poskusa napada na varnost države (čl. 2 Ducejeve naredbes z dne 3. X. 1941), ker so z namenom napada na varnost države v področju italijanske Slovenije v času pred 20. XII. 1942 izvršili čine uničevanja, pustošenja in ropanja v področju omenjenega ozemlja; b) prevratne družbe (čl. 4 Ducejeve naredbes z dne 3. X. 1941), ker so v istih okoliščinah sodelovali pri družbi, naperjeni za nasilni prevrat političnega, gospodarskega in družabnega reda v državi; c) oboroženega krdeča (čl. 16 Ducejeve naredbes z dne 3. X. 1941), ker so v istih okoliščinah sodelovali pri oboroženem krdelu z istim namenom kakor pod prejšnjo točko; d) nedovoljene posesti orožja in streliva (čl. 2 Ducejeve naredbes z dne 24. X. 1941), ker so v istih časovnih in krajevnih okoliščinah bili v posesti orožja in streliva brez predpisane dovoljenja merodajne oblasti.

Prvih osem razen tega še: e) soudeležbe pri obteženem umoru (čl. 575—576-61 št. 1 in 2—110 k. z.), ker so zjutraj 20. decembra 1942-XXI. v družbi povzročili s strelji iz orožja smrt stražnika javne varnosti Santa Russa, ko so ga napadli in ubili, ko se je peljal v uniformi na kolesu po cesti Crna vas-Lipa, nato so truplo oropali ter ga vrgli v Ljubljano, da bi zakrili zločin; f) napada na javne naprave (čl. 8. Ducejeve naredbes z dne 3. X. 1941), ker so v istih krajevnih in časovnih okoliščinah z namenom ustraševanja izvršili čine, ki bi lahko hudo poškodovali javne naprave.

Melik Milan, Jevu Franciška in Glaslič Josip razen tega še g) obteženega napada na življenje pripadnikov Oboroženih sil (čl. 7. Ducejeve naredbes z dne 3. X. 1941), ker so v omenjenih časovnih in krajevnih okoliščinah napadli stražnika javne varnosti Santa Russa.

Masle Andrej: a) prevratne družbe (čl. 4. Ducejeve naredbes z dne 3. X. 1941), ker je v Ljubljani do oktobra meseca 1942 sodeloval pri družbi, naperjeni za nasilni prevrat političnega, gospodarskega in družabnega reda v državi; b) oboroženega krdeča (čl. 16. Ducejeve naredbes z dne 3. X. 1941), ker je v mesecih od maja do avgusta 1942 pripadal oboroženemu krdelu, delujočemu na ozemlju italijanske Slovenije z istim namenom kakor v prejšnji točki, c) opetovano obteženje tatvine (čl. 624—625, št. 2, 61 št. 5 k. z.), ker se je v Ljubljani v družbi z drugimi komunističnimi razbojniki polastil električne napeljavke, ki je iz transformatorja na Ižanski cesti prenašala tok radijski postaji, priprave so bile prenešene v gozd, da bi služile partizanskim poveljstvom za njihove telefonske zveze.

Iz teh razlogov je sodišče na temelju členov zakona spoznalo Melika Milana, Jevu Franciško, Glasliča Josipa, Boltežarja Antona, Vajdo Matijo, Žitnika Franca, Javornika Ferdinanda, Javornika Gvidona, Ferjan Ano in Masleta Andreja za krive zločina prevratne družbe ter oboroženega krdeča in jih obsodilo na dosmrtno ječo. Vsi so obsojeni na solidarno plačilo razpravnih stroškov in na druge posledice, na objavo pričujoče sodbe v izveščku v »Jutru« v Ljubljani.

Sodišče je opustilo Masleta Andreja zaradi nedostatka dokazov, Takisto so oproščeni vsi obtoženci zločina pod točko d) zaradi nedostatka dokazov, drugih obdolžitvev pa iz razloga, ker niso izvršili čina. Ljubljana, 9. aprila 1943-XXI.

Pomanjkanje kavčuka v Ameriki

Buenos-Aires, 14. apr. s. Clan urade za ameriško vojno proizvodnjo William White je na konferenci za kavčuk v Belemu moral priznati, da je oskrbovanje s kavčukom doseglo obupno fazo in da se bo moralo v prihodnjih mesecih rešiti vprašanje proizvodnje sintetičnega kavčuka. White je dodal, da se rezervne surovce kavčuka v Ameriki izčrpavajo.

Gospodarstvo

Italijansko-nemški sporazum o povračilu vojne škode

V »Službenem listu« 14. t. m. je objavljena Kraljeva uredba s dne 7. decembra 1942/XXI, s katero je glede na zakon o povračanju vojne škode z dne 26. oktobra 1940/XVIII. potrjen in priznan kot izvršen sporazum s končnim zapisnikom o povračilu vojne škode, sklenjen v Rimu med Italijo in Nemčijo dne 26. oktobra 1942/XX.

Želeč uređiti vprašanja, ki se tičejo povračila po vojni povzročene stvarne škode, ki so jo utrpeli državljani ene ali druge države, sta se italijanska in nemška vlada dogovorili, da dovoljuje vsaka stranka pogodnica po določbah, ki veljajo za njene državljane, povračilo škode državljanom druge stranke, ki so bile na njenem ozemlju oškodovani na svojih premočninah in nepremičninah zaradi vojne. V smislu tega sporazuma se pravne osebe, družbe in društva, ki imajo svoj sedež na ozemlju ene države, štejejo kakor da pripadajo tej državi pogodnici, če so pri teh pravnih osebah udeleženi državljani ene ali obeh držav z najmanj 75% glavnice. V primerih, ko udeležba italijanskih in nemških državljanov ne doseže 75%, obravnava vsaka stranka pogodnica udeležbo državljanov druge države kakor udeležbo svojih državljanov pri pravnih osebah, družbah ali društvi, ki se štejejo za tuje. Ta sporazum se ne nanaša na vojne škode pri ladjah, letalih in na vkrasnih stvarih.

Oblastva vsake države, ki so pristojna za odločanje o stvarni vojni škodi, lahko zaprosijo za upravo in sodno pomoč pri pristojnih oblastvih druge države. Tako pomoč se mora dajati v okviru pristojnosti zaprosenega oblastva. Prošnje se pošiljajo preko konzulatov v Italiji ministrstvu za finance (Ufficio danni di guerra), v Nemčiji pa na naslov Reichsverwaltungsgericht (Reichskriegsschadenamt). Za dajanje zaprosene uprave ali sojne pomoči se ne plačujejo takse niti drugi stroški. Sporazum se nanaša za Kraljevino Italijo tudi na posestvo Italijanskih egejskih otokov in na ozemlja Italijanske Afrike, za Nemčijo pa tudi na Generalno gubernijo, Alžirjo in Loreno in Luksemburg kakor tudi na Spodnje Štajersko, Južno Koroško in Gorenjsko. Sporazum je stopil v veljavo 1. januarja t. l. in se uporablja za vse škode po sedanjih vojni, ki so že nastale ali ki se nastanejo.

Končni zapisnik se ugotavlja naslednje: Kolikor je priznanje vojne škode odvisno od lastne presoje oblastvi, je ravnavati s italijanskimi in nemškimi državljani enako.

Borba proti črni borzi v Italiji

V ponedeljek so pričeli v vsej Italiji izvajati nove ukrepe za kontrolo cen in proti črni borzi, ki jih je sklenil medministrski odbor za oskrbo pod predstvom Duceja. Ti ukrepi so tesno povezani s povišanjem prejemkov mezd industrijskega delavstva in imajo namen ustvariti pogoje, da bo to povišanje dejansko prišlo v prid delavstvu in da ne bo nastopilo tekmovanje med zvišanjem mezd in cenami.

Za kontrolo cen in za pobiranje črne borze so prefekti posameznih pokrajin dobili obširna navodila in pooblastila, ki se nanašajo na vsa področja prodajne discipline. Pri tem delu bodo sodelovali organi kvature, tržne policije, karabinjerji in organi stranke, ki bodo nadzirali izvajanje določb o maksimalnih cenah kakor tudi določb o obveznosti prodaje blaga po maksimalnih cenah, kar naj prepričajo, da bi trgovci prodajali blago pod roko. Oddajna dolžnost se odsejen nanaša ne samo na proizvajalca, temveč tudi na prodajalca, ki so mu zagrožene stroge kazni, če bi blago odtevali z egalni prodaji po maksimalnih cenah z namenom, da isto blago pod roko proda po višjih cenah. Kolikor obstojajo mel posameznim pokrajinskim razlikam v ceni je prepovedano, blago prodajati v drugo pokrajino, zato ker je tam cena višja.

Novi ukrepi so se že pričeli praktično izvajati zlasti v Rimu, od koder so odpeljali v koncentracijsko taborišče več trgovcev, ki so blago odtevali prodaji in so ga prodajali pod roko p. višjih cenah. Za stalno so zaprli več mesarskih obratov. Tudi iz Milana so poslali v koncentracijsko taborišče več trgovcev.

Važen izum na področju vezave knjig

V Nemčiji so pričeli na podlagi izumov podjetnika Lumbecka iz Bochuma z uspehom uporabljati nov način vezave knjig, ki omogoča ne samo trpežnejšo vezavo, temveč tudi štednjo z materialom. Izumitelj Lumbeck je v delavski knjižnici svojega podjetja ugotovil, da se vezane knjige pri izposojanju hitro pokvarijo in jih je treba dati znova v vezavo. Ta ponovna vezava pa je zelo zamudna in tudi draga. Prišel je razmišljati, kako bi se stare pokvarjene knjige hitreje in ceneje znova povežale. Tako je prišel na misel, zvezati posamezne pole in liste na hrbtu na način, kakor se že v tvmnicah lepjo podplati pri čevljih, namreč s posebnim lepilom iz umetnih smol. Izkušnje pri lepljenju usnja so pokazale, da se prej strga podplati, preden popusti, lepilo, ki se v vodi ne omeča ali stopi. Prišel je uporabljati podobno lepilo pri vezanju knjig. Po številnih poizkusih mu je to tudi uspelo. Svoj izum je prijavil v obliki šestih patentov.

Novi način vezanja knjig se docela razlikuje od splošno uporabljene načina. Lepilo, ki se pri tem uporablja je termoplastično, kar pomeni da dobi svoje značilne lastnosti še le potem, ko se za kratek čas ogreje na 100 odnosno 120 stopinj Celzija. Pri tem segrevanju se tekoče lepilo takoj osuši in strdi, vendar ostane izredno elastično. Prav ta elastičnost posušenega lepila daje na nov način vezani knjigi posebno trpežnost, kar je pokazala tudi že praksa. Knjige, vezane na nov način, so v knjižnici prenesle 40 do 50 kratno izposojanje, medtem ko na star način vezane knjige vzdržale včasih le 10 kratno izposojanje, pa se je vezava že pokvarila. Novo lepilo je navaravljeno, kakor rečeno, iz umetne smole. Pri vezavi odpade vsaka uporaba sukanca ali čice. Robovi pol ali listov se na hrbtu prevlečejo z lepilom, preko katerega se položi, kakor doslej, trak iz redke tkanine, ki se zlika z

vročim likalnikom. Ves ta postopek se izvši v nekaj sekundah in že so listi zvezani. Ostalo delo vezave se dokonča na dosedanji način. Na nov način je zlasti olajšana ponovna vezava starih poškodovanih knjig. V tem primeru se po odstranitvi platnice robovi pol na hrbtu pokvarjene knjige enostavno odrežejo, tako da ostane samo posamezni listi, ki se potem na hrbtu knjige prevlečejo z lepilom, preko katerega se zlika trak iz tkanine, pa so listi zopet trdno povezani med seboj. To delo je tako enostavno, da se da izvršiti tudi z nestrokovnimi močmi, medtem ko je doslej ravno ponovna vezava knjig zahtevala največ truda in strokovnega znanja.

Hrbet knjige, vezane na novi način, tako trdno združuje posamezne pole odnosno liste, da se prej strga papir, kakor sam hrbet. Navzlic tej trdnosti je hrbet knjige izredno elastičen in se knjiga lahko odpre tako daleč, da leži desna in leva stran na mizi docela vodoravno. To je zlasti potrebno pri atlantih, kjer gre slika preko desne in leve strani in tudi preko mesta, kjer je list zgiban.

Za vezavo knjig v serijah po tem novem načinu bodo seveda potrebni tudi novi stroji. Zato so novi način vezave pričeli uporabljati predvsem za ponovno vezavo starih knjig. Predsednik nemške organizacije knjižgozvezov je zaenkrat odredil 250 obratov v Nemčiji, ki se bodo docela prenovali za nov način vezave. Vrh tega je za vsa nemška knjižgoveška stroka odkupil patente. Licence pa so pričeli oddajati tudi v inozemstvo, od koder je prišlo v Nemčijo že mnoge strokovnjakov, da spoznajo ta novi način vezave.

Gospodarske vesti

Italijansko-turški gospodarski sporazum. Med Italijo in Turčijo je bil te dni sklenjen sporazum o kompenzacijski izmenjavi blaga v vrednosti 1 milijon turških funtov. Sporazum je bil pretekle sobote podpisan v Ankari in predvdeva v okviru italijansko-turške trgovske pogodbe iz leta 1937, ki se obenem podaljša, izmenjavo določenih kontingentov blaga. Italijanska delegacija je že zapustila Ankaru.

Nemška pomoč za prehrano Hrvatske. Ob priliki sprejema novinarjev je nemški poslanik v Zagrebu Kasch govoril o nemško-hrvatskem sodelovanju s posebnim ozikom na prehrano Hrvatske. Pri tej priliki je poslanik navedel nekaj podatkov o dohavi živil in semen, ki jih je izvršila Nemčija v teku lanskega leta v korist Hrvatske. Nemčije je lani iz lastnih zalog in iz zalog, kupljenih v drugih državah, dobavila Hrvatski 5600 ton koruze, preko 2000 ton sladkrija, vrh tega 2200 ton semenske pšenice, 750 ton semenskega ječmena, 1100 ton navadnega ječmena v zamenjavo za rž, 450 semenske rži, 300 ton semen za sočivje in še znatno število plemenskih živine (skupaj preko 1500 plemenskih konj, goveda, svinj in ovac). Za leto 1943, se je Nemčija zavezala dobaviti Hrvatski 10.000 ton sladkorja in kot izredno dobavo 40.000 ton krompirja. Poleg tega bo Hrvatska v letošnjem letu dobila 2500 semenske pšenice, preko 3000 ton semenske rži, 300 ton semenskega ovsa in 280 ton semen sladkorne pese, poleg tega več sto ton drugih semen za polje in vrt.

Gospodarske vesti iz Hrvatske. Gospodarska banka d. d. v Zagrebu (prej Srbeka gospodarska banka) je prešla, kakor je to razvidno iz vpisa v trgovski register, z vsem premoženjem na Neodvisno Državo Hrvatsko. Vodstvo banke je poverjeno zadrugi Hrvatski Radiša. »Sava«, obča zavarovalna družba d. d. v Zagrebu, je zabeležila v preteklem letu povečan čist dobiček 125 milijona kun (prejšnje leto 0.76) in bo izplačala dividende 7%. — V hrvatskem ministrstvu za narodno gospodarstvo je bilo zadnje dni pod predsedstvom ministra dr. in Balena več konferenc o vprašanju reorganizacije hrvatskega zadrugištvu v zvezi z ustanovitvijo vrhovne zadrugišve zveze. Reorganizacija o izvršena z izdajo novega zadrugiškega zakona, ki predvideva poleg ustanovitve vrhovne zadrugišve tudi vključitev zadrugištvu v organizacijo prehrane in preskrbe. — Državni urad za tvorbo cen in določanje mezd je izdal enotno tarifo za brivsko-frizerske obrate na področju Hrvatske. Ti obrati so razdeljeni v tri raz

Jutri pričetek spominske razstave Ivana Vavpotiča

Narodna galerija je pripravila v Jakopičevem paviljonu veliko spominsko razstavo izbranih umetniških del umrlega profesorja Ivana Vavpotiča. Svečana otvoritev bo jutrišnja nedelja ob 11. dopoldne. Ni dvoma, da bo ta velika retrospektivna razstava del enega izmed najznamenitejših ustvarjalcev v naši moderni likovni umetnosti zbuja posebno veliko pozornost. Razstava bo odprta do 9. maja.

Poslednji lastni portret

Grobnica v gozdu

Pod Pohorjem, na njega severnem vznožju, sredi gozdička stoji Gornjeradnjaški mavzolej, skromen po merah svojih sten in svojih vrat; še skromnejši, če ga primerjamo s strmim in po hudournikih razjedanim visokim pobočjem, ki mu tvori veličastno ozadje; veličastno v vsakem letnem času, zlasti zdaj, pomladi, a najkrajše in najslabše vendarle v pozni jeseni, ko se že bliža zima in rdeče, rumene in oranžaste barve listnatega drevja in grmovja glasno in jasno vriskajo izpod temnozelenih streh in oken obširnih smrekovih, jelovih in borovih nasadov gori do Sv. Bolfenka in preko široke Dravske doline do cerkvice na Pekerski gori: do sv. Magdalene pri Mariboru, do sv. Jožefa v Studencih. Skromen samo po merah, po črtah in potezah svojih posameznih delov in pa po duhu, ki ga razodeva v svoji celotni kompoziciji in kakršnega mu je znal po svojevrstnem načrtu vdihniti dunajski arhitekt Flescher Bruninngen, sama resnost, svareča in opominjajoča zamišljenosti v vse one, v človeku včasih neprijetne stvari, ki ti brez napisa nad vhodom in morebiti baš zato še silneje kličejo v spomin besedi: »Memento mori!«

V velikih mestih, kjer so žuljave roke delavcev, brzih strojev in njihovih izumiteljev v srečnih rokah nekaterim nagromadile bogastvo, grade prave mavzoleje in jih postavljajo na razkošna mestna pokopališča, da kljubujejo vekom in njihovim viharjem, še poznim rodovom pričajo o posvetnem bogastvu onih, katerim na čast so bili zgrajeni: ponosne stavbe, izrazi umetniškega čustvovanja in izražanja; predmet občudovanja vseh onih, ki vsaj enkrat na leto trumoma hodijo mimo, tako dolgo, dokler se ne porušijo, kakor se je že davno v pesek sesul oni mavzolej, ki ga je malozajška halikarnaška kraljica Artemizija postavila svojemu dragemu možu, kralju Mavzolu. Morebiti so tudi oni pradedni prebivalci vzhodnega Pohorja in njegovega vznožja, ki so se »Poštele« v lastniški ponosno ozirali doli na Dravsko polje in na Slovenske gorice, postavili po svojih močeh in zmožnostih kak mavzolej kateremu izmed svojih pravkov. Ze dokaj let zagrinja ves ta bajeslovni svet gozdna senca in na mestu mavzoleja vidiš blizu Robinjove, z brajdam obdane kmetije pri »Hahakuku«, samo še nizke, kupe kamenja z raznovrstnimi črepnjami. Če vprašaš, kaj naj to pomeni, inveš, da so to ostanki gomilastih grobov onih starih pohorskih prebivalcev, ki so svoje mrljice sežigali in njih ostanke v skupnih grobovih spravljali. Ze dolgo tam gori ni več nobenih posameznih stavb, ne svetišč, ne mavzolejev. Toda iz starih gro-

bov, iz nekdanjega mesta raste z novimi gozdovi novo človeško življenje.

Vse to vidiš živo pred seboj, ko dosepeš pred Gornjeradnjaški mavzolej. Težko ga izslediš in najdeš, tudi če ti je prijatelj še tako vestno povedal, kje in kod je treba hoditi. To je prava življenjska pot človeka, ki jo moraš prehoditi, da prideš do njega. Včasih moraš navzgor in se truditi, če ti upade pogum, da dosepeš do cilja in si izgubljen; potem zopet prideš na svetlo gozdno jaso, kjer se odpre razgled v lepo in veselo življenje. Pa ko si mimo znamenite lipe, ki ti pred Rosmanitovim gradom kaže preko Radvanjščine pravo pot in smer do njega, res srečno dospel tja, si tudi že namah ves v objemu in v moči njegove omamljive resnosti, postaneš resen in začneš se zavedati, da je treba napraviti čez štiri nizke stopnice samo še en korak; vrata se odpro in zapro in nikdar ne moreš več nazaj.

Toda zeleni gozd okoli in okoli, vedno živ in živahen, bodisi kader po njegovih

žilah vro novi sokovi k novemu življenju, bodisi kader lisica in kuna oživljata zimsko noč in zimsko jutro, te vleče z vsemi svojimi silami nazaj v življenje. Pritlikava in lavorikasta črešnja, tu komaj na pol udamačena, nekoliko sramežljivo boža tvoje noge, vedno zelena kakor zimzelen, in ti, ovijajoč dve nizki groblji, šepete na uho, da je njej tudi pozimi življenje pred tem mavzolejem prijetno in ljubo. Ko pa se ozreš k pročelju, obstrmiš nad silnim vtisom, ki ga mora na vsakega narediti Kristus, v nadčloveški velikosti izklesan iz celega kamna, z železnimi žrebli pribit na velikanški kameniti križ. Narava je vse te resne poteze v teku časa omilila in ublažila. Granitni kamen se je omečkal, tanek mah ga obrašča; noge, žrebli, brada in rane so olesenele in se prilagodile gozdu, ki jim je stalni sojed. Olajšan stopiš na najvišjo stopnico in se skozi vrata ozreš na grobnico. Skozi vrata in skozi majhno gotosko okence pada svetloba na črne trake, na šopke cvetic, na darila domačega ljudstva.

Kako se skrajša fronta

Skrajšanje fronte, kakršnega so se Nemci ponovno poslužili v minulih zimah na vzhodnem bojišču, dokazuje, da je tudi prostor neko orožje, ki ima, kakor vsako orožje, svoje ofenzivne in defenzivne zmožnosti. Frontni lokji in vdori imajo, tako piše nemški major dr. J. Schärer, svoj pomen, smoter in taktiko v napadu, ki se predčasno izrpa, ali pa v obrambi, ki se ne da od nasprotnika potisniti več nazaj. Takšne »ločne postojanke« držijo vojska vedno tedaj, kadar gre za vojaško ali gospodarsko pomembno ozemlje ali pa kadar ga smatra za primerno odskočnico za poznejšo ofenzivo. Često določa taktiko držanja takšnih postojank nujnost oskrbe. Ščasoma pa se takšni pogoji lahko izkažejo za nesodobne in obrabljene, zaradi česar se vojaško poveljstvo poslužuje novih sklepov in odločitev.

Kadar se vojaški oddelek pripravlja na prostovoljno in načrtno skrajšanje fronte, je treba najprej skrbeti za to, da se vse vojaško pomembne naprave: železnice, mostovi, industrijska podjetja itd., uničijo. Med načrtno spremembo fronte ter med gibljivo obrambo je bistvena razlika. V gibljivi obrambi določa napadalec še nekaj časa potek borbe, pri načrtnem skrajševanju fronte pa zavisi vse od tistega, ki se je za takšno operacijo odločil ter je sam določil čas in kraj vojaške pregrupacije. Druga naloga, ki zadene vojaštvo pri skrajševanju fronte, zadeva prebivalstvo, katerega je treba včasih vzeti s seboj. Takšen primer se je pokazal pri operaciji nemške vojske na Kavkazu. Vojska mora

v takšnem primeru pomagati tudi pri oskrbi civilistov. Pri vsem tem delu je potrebna čim večja natančnost štabov, ki ne vodijo računov samo o vojaških stvarih, temveč tudi o gospodarskih zadevah. V prvi vrsti je treba seveda poskrbeti za primerne nove obrambne postojanke. Vsa skladišča, vse zaloge, vsa municija, živila, gorivo, orodje in sploh vse materialje se v primeri skrajšanja fronte najprej odpremi v zaledje. Šele pozneje nastopi za vojaške oddelke trenutek odnosa za sovražnika, ki ne sme dobiti v roke nobenega železniškega materiala.

Pri skrajševanju fronte v odsekih pri Demjanskju, Vjazmi in Rževu, odkoder se je nemška vojska pozimi umaknila, so nemški vojniki izvisili, priprave za umik tako sijajno, da ni sovražnik tega nikjer opazil. Samo gospodarsko pospravljanje je lahko pri njem vzbudilo sum, da se pripravlja umik in tedaj je tudi začel nagažati z motilnimi akcijami. Napredovanje sovražnika v postojanke, ki jih je nemška vojska izpraznila, je bilo zaradi uničenja vseh vojaško važnih naprav zelo težavno in neprikladno. Le polagoma so utegnili boljševiki zasedati od Nemcev zapuščene postojanke ter urediti dovoz in oskrbo iz zaledja. Nemške izvidnice so obvladovale položaj na starem bojišču vse dotlej, dokler se je zdelo to vojaškemu poveljstvu potrebno. Pri teh operacijah so pokazali Nemci vse svoje zmožnosti. Noben vojak, pravi major dr. Schärer, ne žrtvuje rad pidi zemlje, na katero ga veže kri padlih tovaršev.

Ob koncu zimske bitke

Pričujoči članek je povzet po uvodniku »Frankfurter Zeitung« z dne 5. aprila t. l.

Ko je vrhovno poveljstvo nemške vojske dne 26. marca prvič po dolgem času izdalo poročilo, da je minil dan na vsej vzhodni fronti »brez posebnih dogodkov«, je bilo vsakomur jasno, da je velika zimska bitka, ki je trajala štiri mesece, končana. To seveda še ne pomeni, da ne bodo borbe tu ali tam na novo vzplamtele in da ne bodo boljševiki zopet poskusili na posameznih mestih predreti nemške fronte. Pomeni pa vendar, da je doba za velike, med seboj povezane napade sovražnika na širokem bojišču zaenkrat minila. Zimska bitka, ki se je začela v pozni jeseni lanskega leta, je bila ogromen napor, kakršnega se boljševiki še niso nikoli polotili. Zasledovala je velike cilje, poročila pa se je v želji, da se stvari sedanje vojne z vsemi silami postavijo na glavo.

Danes, ko stoji nemška fronta od Petrograda do Taganroga ob Azovskem morju, lahko povemo, da je velika boljševiška ofenziva po začetnih uspehih utonila v krvi in blatu ter obšla, ne da bi dala v štirih mesecih časa kakšen rezultat. Kakšne cilje zasleduje nasprotnik v tej bitki, je bilo jasno že takoj v začetku ofenzivnih operacij. Boljševiki so hoteli na jugu in na severu obe krili nemške vojske tako vtisniti, da bi bila nemška vojska primorana zapustiti področje Dona ter odpreti boljševikom pot v industrijsko Doneško kotlino ter v rodovito ukrajinsko pokrajino. Če bi se bil ta načrt posrečil ter bi se bilo vdalo jedro nemške vojske med Orelom in Vjazmo, bi ne bila razpolagala nemška vojska z nobenim oporiščem več ter bi bila morala nastopiti splošen umik. Toda sovražnik ni dosegel nobenega iz-

med teh ciljev. Boljševikom se je pač posrečilo prodor preko Dona ter zavzetje Stalingrada, bilo jim je tudi mogoče prekrčiti srednji Don, prišli do Kurška in Harkova ter se postavili južnih ozemelj na Kavkazu in ob zgorjem Kubanu. Vendar se je to zgodilo šele potem, ko so se Nemci z vseh teh postojank umaknili. Niso pa boljševiki dosegli tega, kar so želeli, ko so skušali nemško vojsko na vzhodnem Kavkazu odrezati od zaledja. Tudi mostičke ob Kubanu stoji prav tako trdno kakor poprej in boljševikom se ni posrečilo prodreti preko Dona s kakšnimi izgledi na kasnejše uspehe.

Na nemški strani je bilo, odkrito povedano, nekaj kriz. Prvič se je zgodilo to lani meseca novembra pri prodoru sovražnika čez Den, drugič v decembru pri prodoru mimo Voroneža proti zgornjemu Doncu ter v januarju in februarju, ko so boljševiki pokazali namero obkoljevalne akcije med Doncem in Dnjeprcem. Skušali so omajati nemško postojanko v Doneški kotlini, pesti nemški vojski v hrbet ter izsiliti prehod preko Dnjepra. Dvne je mogoče popolnoma natančno ugotoviti datum boljševiške kulminacije. Ta dan je bil 13. februarja, ko so nemške rezerve stopile v akcijo ob reki Mius in na jugu Harkova. Zrtve šeste armade, ki je junaka branila Stalingrad do zadnjega, je zdaj pokazala svoj vojaški pomen. Boljševiški napadi so želeli penehvatiti, ofenzivna sila sovražnika je bila izčrpana — ne v zadnji meri zaradi tega, ker so Nemci pri Stalingradu vezali rusko vojsko. Na drugi strani pa je nem-

Plačajte zastalo naročnino!

Italijanski oddelki v protinapadu na sovražne oddelke v Tunisu

sko vojaško vodstvo pridobilo časa, da je lahko zbralo dovolj rezerv ter je samo padlo so-vražniku v bok in hrbet. Tedni po 13. februarju so samo izpolnili to, kar je bilo že prej kazano. Z uničenjem konjske vojske in motoriziranega zbora ob Miusu ter z razbitjem armade generala Popova jugozapadno Izjuma in uničenjem tretje boljševiške oklopne armade na jugu Harkova je bila protiofenziva uspešna, kajti prinesla je Nemcem zopet ozemlje od Ličanska do Izjuma, slednjič pa je omogočila ponovno osvojitve Harkova in Bjelgoroda. Boljševiške sanje o Poltavi in o Dnjeprpetrovsku so bile s tem pri kraju.

Dramatičen obrat, ki je dobil svoj izraz v napadih in protinapadih na jugu, pa bi ne bil nikoli izvedljiv, če bi se ne bile nemške vojske na drugih delih fronte, predvsem pri Orlu, Vjazmi in Rževu, od Ilmenskem jezeru in pred Petrogradom z uspehom upirale nadmočni sili sovražnika. Vedno na novo so se napadi na imenovanih odsekih obnavljali s tanki in topovi, vedno na novo so vdirale napadalne skupine v nemške postojanke. Vsako pidi zemlje so morali boljševiki okupirati z ogromnimi žrtvami. Nasprotno so Nemci umik z vsake pidi zemlje v naprej preračunali in preudrili in samo na tej podlagi so izpraznili Demjansk, Ržev in Vjazmo. Še danes se vrše v teh odsekih najhujše borbe, ki zahtevajo od braniteljev največjih naporov. V primeri z napadi minule zime pa so to le akcije krajevnega pomena. Položaj se v bistvu ne dá več spremeniti. Zimska bitka je za boljševike dokončno izgubljena. Edini uspeh, ki so ga dosegli, je zavzetje Stalingrada ter ozemlja, ki so se ga polastili v prvem valu svoje ofenzive. Ne smemo pa pozabiti, da so morali nekatere dele tega ozemlja že zopet vrniti tistemu, ki so mu ga izrgali. Seveda tudi Nemci niso radi prepustili sovražniku ozemlja, ki ga je ponovno zasedel. Toda stvar je bila z vidika splošnega položaja potrebna, kajti za Nemce je bilo važno, da so obranili udarno silo svoje vojske.

Nemška vojska in njeno vodstvo sta preostali najtršo preizkušnjo, ki jima jo je naložila doseganja vojna. Vsem so še v spomnu temni dnevi v mesecih januarju in februarju ko se je dopolnila usoda Stalingrada ter se je zdelo, da postaja zalet boljševikov tako silen, da se ne bo dal držati. Usoda je takrat mučila Nemce z najhujšimi vprašanji, k sreči pa je odgovoril narod v orožju in ljudstvu doma s sklepom, da je pripravljen še na večji odpor, ko je mobiliziral vse svoje fizične in moralne sile. Tako se je zgodilo, da se je položaj na fronti ustalil, za fronto pa se pripravila Nemčija z novo energijo na obrambo življenja proti nevarnosti, ki grozi ne samo Nemčiji, ampak vsej Evropi. Treba je napeti vse sile za doseg zmage, treba je ojekleniti voljo in se pripraviti za nove udarce proti sovražniku. Tako se je zgodilo, da je zimska bitka Nemčijo, namesto da bi jo oslabil, ojačala, s čimer nemško državno in vojaško vodstvo gotovo računa.

Iz Srbije

V Skoplju so bile, kakor poroča »Denauzeitung«, ob drugi obletnici priključka Makedonije k Bolgariji svečanosti, ki se jih je udeležil tudi sovjetski nemški poslanik Beckerle.

V beograjskem Narodnem gledališču je bila nanovo uprizorjena Verdijeva opera »Rigoletto«. Naslovno vlogo je baritonist Nikola Cvejić. Nova koloratura v viogi

Gilde je Dera Stajakovičeva. Vojvoda Mantovskega poje dramatski tenor Slobodan Malbašić. Dirigiral je kot gost Hermann Schröder. Balet vodi Nina Kirsanova.

Beograjski radio je posvetil teden od 14. do 22. t. m. drugi obletnici, odkar je v novi upravi. Gostje iz Italije bodo nastopili v radiu to nedeljo ob 11. s posebno matinejo, sodelovali pa bodo še 20. in 22. t. m. To neveljo zvečer bo radio prenašal v nemščini opero »Carostrelec«. Za zaključek glasbenega tedna bo 22. t. m. velik simfonični koncert.

Iz Hrvatske

Svečan koncert hrvatskih skladb v Bratislavi je bil 9. t. m. in ga je prinašala tudi odnoda radijska postaja. Dirigiral je Krešimir Baranović, pel pa je zagrebški operni pevec Dragotin Šostarko.

»Ivorica« se imenuje knjiga hrvatskih rodoljubnih pesmi, ki je pravkar izšla in je namenjena deklaratorjem. Knjigo je uredil prof. Vinko Nikolić. V knjigi so pesmi na čast Poglaviniku, državi, ustašem in raznim drugim Hrvatim, ustvarjene pa so bile po ustvaritvi hrvatske države.

Bolgarsko predavanje. Drugič je predaval v Zagrebu prof. Ljubomir Vladikin iz Sofije. Tokrat je govoril o snovi: »Nes-krenost zapadne demokracije«. Počez vseučiliških profesorjev in drugih intelektualcev je prišlo k predavanju vse osebe bolgarske poslanstva.

Sprememba v nemškem solstvu. V Zagrebu je bila objavljena zakonska odredba, da se nemške meštanske šole spremenijo v nemške glavne šole. Dokler ne bodo izdani posebni predpisi, bo v veljavi zakon od 5. decembra 1941 o obči n'ži srednji šoli. V nemških glavnih šolah na Hrvatskem bodo obvezni predmeti: hrvatiščina, hrvatska književnost, hrvatska zgodovina in hrvatski zemljepis. Prosvedno ministrstvo predpiše učno snov s posebno naredbo.

Spominske znamenje ustaške mladeži so bile dane v promet na narodni praznik 10. aprila. Prodajale se bodo do 30. junija. Filatelisti se zelo zanimajo zanje.

Ukrepi proti pijačevanju. Policija v Travniku je strogo prepovedala čezmerno točenje in uživanje opojnih pijač. Gostilničarji prav n'komur ne smejo prodati alkohola, ako je že vinjen. Vinjene osebe se ne smejo muditi na ulicah. Mladina do 15. leta sme v točlinice samo v spremstvu skrbnikov. Ob sejmih je prepovedano prodajanje in uživanje žganja, prav tako ob izplačevanju mezde. Ob delavnih dopoldnih je prepovedano posedanje po gostinah razen za kratek počitek in okrepčilo. Kvartopirjenje za denar in nedostojno obnašanje se kaznuje. Kazni so stroge. Nertorni brezposelniki, ki so vdani pijačevanju in kriminalu, bodo odgnani na prisilno delo.

Zagrebški parki in vrtovi, znani po svoji lepoti, so zljaj v bujnem zelenju in cvetju. Pri pomladnih delih je zaposlenih 120 delavcev. Povprečni obisk v Maksimiru znaša ob nedeljah 30.000 oseb. Razen tega odhajajo Zagrebčani radi na nedeljske sprehode v okolico, posebno proti Zagrebški gori. Privlačen bo tudi okoliš Save, ko bo posajen z drevjem. Prebivalstvo je bilo pozvano, naj posveča javnim parkom in vrtovom vso pozornost in naj z ničemer ne oskuduje njihove lepote.

KULTURNI PREGLED

Ravnatelj Polić pripravlja Tomčevo kantato

Tomčevo kantata za soli, zbor in orkester, v kateri smo kratko že pisali, je posvečena pevskemu zboru Glasbene Matice. Nastala je lani po razpisu glasbenega natečaja na besedilo, ki ga je spemila Vida Tauferjeva ob slikah križevnega pota, ki visi v samostanski cerkvi v Stični. Ta križev pot, ki je gotovo najlepši slovenski križev pot, je nastal 1766. slovenski baročni slikar Fortunat Bergant iz Mekinj pri Kamniku (1721—1769). Imel je tudi naslov academicus capitollinus, ker je živel in deloval nekaj let tudi v Rimu. Snov in izraz pesnitve, ki je nastala ob teh slikah, sta pa črpala največ iz starih naših molitvenih knjižic. Pesnica Vida Tauferjeva pravi, da je pri delu močno občutila zvoke naših starih nabožnih pesmi, ki jih poje ljudstvo ob božjem grebu. Tomc je napisal svojo kantato na to besedilo za alt.solo (ga. Golobova), bas.solo (g. Bietetto), mešani, ženski in moški zbor (pevski zbor Glasbene Matice) in orkester (simfonični orkester). V tej obliki in s temi sodelavci bo izvajal ravnatelj Polić to najnovejšo slovensko delo na veliki četrtki ob 19. uri v uniatski dvorani. Izvedba bo v toliko izpopolnjena, da se bodo v odmorih med posameznimi postajami projicirale tudi Bergantove slike. V Matičini knjižnici je poleg vstopnice na razpolago tudi celotno besedilo Križevnega pota.

Sredi priprav za izvedbo nove kantate je naš urednik obiskal g. ravnatelja Miroka Polića, ki mu je v daljšem razgovoru povedal naslednje svoje sodbe:

Poleg Sattnerjevega oratorija »Vnebo-vzetje Marijino« je Tomčev »Križev pot« drugo celovito vokalno — instrumen-

talno delo v naši literaturi. Že samo dejstvo njega obsebnosti mora vzbuditi zanj posebno zanimanje naše javnosti, brez oziroma na vse druge njegove posebnosti in odlike. Matija Tomc se je doslej uspešno uveljavil na mnogih poljih glasbenega udejstvovanja, posebno pa si je pridobil sloves in nesporno priznanje, da mojstrski obvlada vokalni stavek. Njegovi zbori so zvočni in delo pevni, kar je danes pravo posebno važno dejstvo in, redno odkrito, zelo redka odlika.

Težišče te najnovejše kantate pa je ravno v zboru, ki ima levji delež pri iz-

Dirigent Miro Polić

vedbi. Kot novum v naši vokalni literaturi (vključno cerkveni) velja tudi dejstvo, da je pretežni del kantate komponiran v polifonem slogu. Tomc je pokazal izraziti smisel za to vrsto kompozitorne tehnike. Njegova tematika je sveža, neprisiljena, izredno izrazita, pri tem pa prožna in pripravna za kontrapunktično obdelavo. Značilna pa je, da ga naši pevci vzlic polifoniji izredno radi pojo, kar je posledica prej omenjenih lastnosti in odlik njegove tematike. Znak, da je stavek dobro postavljen, čeprav izkorišča skrajne meje obsega ljudskega glasu ter je v tem smislu seveda naporen ne glede na samo obsebnost celotnega dela. Ustrezno besedilo je delo razdeljeno na 16 samostojnih točk (štirinajst postaj z uvodom in sklepom). Od teh je poverjeno kar dvanaest točk samemu zboru (mešanemu in ženskem), štiri pa dvema solistoma (altu in basu).

Posebno me pri tem delu veseli, da je umel avtor, vključno temu, da je začel na polje kontrapunktilke, čarantli nekaj pristen, naš, domač izraz, ki je zdrav, topel, čustven. Seveda pa ni ocladno sentimental, kar bi se protivilo tragični veličini dogajanja. V tem pogledu je moral očitno prebroditi marsikatero težavo, ki mu jo je mestoma pripravilo slabotno besedilo.

Tem bolj mu lahko štejemo v zaslugu, da je z glasbo povzdignil izraznost do višav, ki so bili doslej v naši produkciji komaj doseženi, bodisi v stopnjevanju kontrapunktičnega tkanja, ki ga prav srečno uporablja pri pripovedovalnih parti-jah, bodisi v meditativnih delih, ki so obdelani homofono in ki so polni lirčne miline. Njegove harmonije so sicer mestoma nenavadne, toda vseskozi plemenite in mehke.

Prebranje tega dela iz izvečka zavede presojevalca čisto v zmojo. Tudi meni se je pri marsikateri točki zgodilo, da sem mogel spoznati njegovo pravo ceno in le-

poto šele takrat, ko sem jo slišal zapeto, medtem ko mi je samo presirana pu-stila medel vtis. Očitno je delo koncipirano prvenstveno vokalno (kar je edno pravilno!). To seveda ne pomeni, da bi instrumentalni del bil le pridlan in da bi bil podrejen. Pri polifonem stavku pač n' moreče drugače, kot da orkester obdeluje isto tematiko kakor zbor. To vidimo tudi pri vseh polifonih delih velikih mojstrov, kjer tvori orkester ogrode vokalnega dela. Tomc obdeluje seveda tudi instrumentalni aparat samostojno ter mu zaupa prav posrečene in tehtne partije, navadno uporabljene kot rokaptulacija tematične vsebine.

Posebna nevarnost je obstojala v tem, da bi delo zaradi edinstvenosti njegga nastrojenja postalo enolično. Avtor se ni izognil temu le s tem, da je spretno izkoristil kombinacije, ki mu jih dopušta izvajalni aparat (tako izmenjuje zbor s solisti, mešan, ženski in moški zbor, posamezne grupe orkestra in orgle), temveč je čisto kompozitorno tehnično zelo srečno razvrstil tonovske načine in do skrajnosti izdiferencialno ritmično stran. Posebno epu mu je uspela prelevitev posameznih tem iz molovega v durovni način (in obratno), s čimer dosega nenavadno lepe kontraste.

S štirimi solističnimi točkami je Tomc obogatil našo koncertno-religiozno literaturo s prav tehnimi in lepimi doneski. Preverjen sem, da se bodo kljub njih obseznosti in zahtevnosti vdotalili na naših koncertnih in cerkvenih sporedih.

Izvedba dela zahteva izredno prožen in zvočen zborovski aparat. Pri študiju je bilo seveda potrebno prebroditi marsikatero tehnično in izrazno težavo, toda pri pvnosti in domaćnosti glasbenega izraza to ni bilo pretežko. Požrtvovalnost našega Matičnega zbora, ki bi se lahko imenovala že legendarna, omogoča izvršitev še tako težkih nalog. Ravno to delo, kakor malokatero drugo, polnže lahko vse tehnično

in zvočne možnosti tega našega edinstvenega zbora.

Izredni dogodki poslednjega časa so sicer nekaj časa omejili njega udejstvovanje, toda kmalu si je opomogel od prvih težav in že je pripravljen, da kumuje pri krstu enega največjih del naše literature. Pa saj je tudi njemu posvečeno! Pa komu bi moglo biti sicer?

Dvema Skerjančevima kantatama in Arničevemu Te Deum, ki so poleg drugih svetovnih in domaćih del bile izvedene v poslednjem času, se pridružuje zdaj še Tomčevo. Upam, da mu sledi kmalu še marsikatero.

Gostovanje tenorista Tiborja Egressya

Tenorist Tibor Egressy, ki se mudi v tem času v Ljubljani, bo gostoval danes, v soboto v »Madame Butterfly« v glavni tenorski partiji Pinkertona.

Po rodu iz Budimpešte, je študiral petje v Pešti, potem na Dunaju in v Berlinu in je končal svoj študij v Milanu. Tam je bil gojence znane bive članice milanske Šole,

Kronika

Smrt polkovnika Binde na vzhodnem bojišču. Iz Rima poročajo, da je padel na vzhodnem bojišču polkovnik Attilio Binda iz Domodossola. Binda je bil dodeljen oddelku alpincev ter je bil povišan v polkovnika meseca julija lanskega leta.

Padel je 37. vojaški kaplan v sedanji vojni. Na tuniškem bojišču je padel vojaški kaplan don Erardo Cesarini iz Marije Nuove pri Anconi. V Tunis je prišel dne 16. februarja ter je takoj nastopil službo v prvi črti, kjer ga je zadel drobec granate s takšno silo, da je kmalu potem, ko je bil ranjen, izdihnil.

Italijanski odposlanstvo v Sofiji. V Sofiji pričakujejo v najkrajšem času posebnega italijanskega odposlanstva pod vodstvom senatorja Prampolinija. Odposlanstvo bo položilo temelje za italijansko-bolgarski zavod v bolgarski prestolnici.

Poziv novega župana triestinskega meščanstvu. Dr. Carlo Perusino, ki je bil, kakor smo poročali, ustoličen za novega župana mesta Trieste, je izdal na meščane proglas, v katerem sporoča, da je nastopil svoje mesto ter vabi prebivalstvo k sodelovanju za domovino v zmislu Ducejevih manifestov. Perusino poudarja, da si bo čimbolj prizadeval za udržitve tradicije italijanskega mesta, v katerem vodi županske posele.

Bodočnost Dalmacije kakor jo vidi državni podtajnik Bastianini. Bivši guverner Dalmacije in sedanji podtajnik zunanjega ministrstva v Rimu Giuseppe Bastianini je prispeval za prvi zvezek revije »Dalmacija« članek, v katerem pravi, da ne bo dolgo trajalo, ko bo Dalmacija občutila vso blagodat svojega povratka na pot svoje davne zgodovine.

Straussov »Kavalir z rožo« v beneškem gledališču. V beneškem gledališču Fenice bodo te dni prvič uprizorili opero Richarda Straussa »Kavalir z rožo«. Občinstvo pričakuje predstavo z velikim zanimanjem.

Istrianski slikar razstavlja v Firenzi. Zadnja številka revije »La Scena Illustrata« objavlja reprodukcijo slike »Cvetlice« izpod čopiča istrianskega slikarja G. Gornija, ki je z velikim uspehom razstavil svoja dela v Firenzi.

Zgleden čin kmetov iz okolice Brescije. Zvezni tajnik v Bresciji je poslal kmetom občine Cigole zahvalo za požrtvovalnost, ki so jo izkazali Domovini s tem, da so ponudili od vsake osebe svojih družinskih članov po 25 kg koruze, čeprav je niso bili dolžni oddati državi za preskrbovalne namene. V času, ko so vse sila na delu, da bi zagotovile ljudstvu potrebne vsakdanji kruh, pravi Zvezni tajnik, nudi ta čin brescijskih kmetov jasen zgled, kako je treba pomagati bližnjemu v času vojne.

Velika procesija v Veroni. Te dni so imeli v Veroni procesijo, katere se je udeležilo več tisoč vernikov. Domači škof Cardinale je vodil sprevod iz katedrale po mestnih ulicah, po končanih pobožnostih pa je množica spremljala škofa v cerkev, kjer je prejela od njega očetovski blagoslov.

Nova teorija o glasbeni harmoniji. Italijanski glasbeni teoretik Roberto Lupi, ki pripravlja niz koncertnih nastopov v Nemčiji, je izdal tucat klavirskih studij, v katerih se praktično naslanja na svojo novo teorijo o glasbeni harmoniji. Skladatelj Lupi je tvorec nove glasbene harmonije, ki po pomenu zametava pravila dosedanjih oktav ter pušča skladateljem popolnoma proste roke pri komponiranju.

Iz italijanskega filma. Znan operna plesalka milanese Scale Nives Poli nastopa v glavni vlogi v filmu »Mavrica«, pri katerem sodeluje večje število filmskih umetnikov. — V Cinescitu pri Rimu so začeli snemati film »Saj nsem babjeveren, toda...« Film režira Lodovico Bragaglia. Pri tem filmu sodelujejo: znani filmski umetnik Vittorio De Sica, Maria Mercader in Armando Falconi.

Kontrola proizvodnje mlečnih izdelkov v Italiji. Poljedelsko ministrstvo v Rimu je izdalo dekret, ki določa podrobnosti za nadzorstvo proizvodnje mlečnih izdelkov. Poseben urad bo kontroliral izdelovanje sira, ki bo hkrati določal količine, namenjene za potrošnjo. Ta kontrolni urad bo nadzoroval vso mlečno produkcijo, posebno predelovanje mleka za stransko uporabo.

Okrašen slikar. Slikarja Prima Contia iz Firenze so poznali tatovi okradili v času ko ga ni bilo doma. Na vratih slikarjevega stanovanja se je pojavil mož, ki je pove-

dal, da bi rad govoril z umetnikom. Stopil je v sobo, kjer ima slikar Conti svoja dela, pri odhodu iz stanovanja pa je odnesel s seboj neko sliko umetnika Fattoria, ki predstavlja veliko vrednost. Sreča v nesreči je bila, da ni tat spoznal neke Renoirčeve slike, katero je imel Conti takisto v svojem ateljeju. Za neznanim umetnikom ni še nobenega sledu.

Usoda neprijavljene koruze. V Montagnani pri Padovi so policijske oblasti zaplenile kmetovalcu Carlu Bissonu 48 stov koruze, katere ni bil prijavil ter jo je hranil v kašči. Bissoni je prijavljen oblasti zaradi prikrivanja zrnja.

Strela ga je ubila na delu. V Albersanu pri Ferrari je strela ubila na polju zaposlenega 76-letnega Agostina Nannetta. Dva Nannettova tverisa je bil ob istem času samo nekoliko opazil, vendar sta ostala živa.

250 živilskih nakaznic je izginilo. Proti koncu meseca marca je izginilo iz uradnih prostorov občine Fornovo Taro pri Parmi 250 živilskih nakaznic. Tatvina je bila ovadena oblastem in karabinerji so uvedli preiskavo, ki je pokazala, da razpečava neka Pia Brelli iz Volpja živilske nakaznice iz ukradenega konvoluta. Sled preiskave je osumila tatvine nečaka imenovanega ženske. 25-letnega uradnika občine Fornovo, Giuseppea Boninija, Aretinac je priznal, da je on ukradel živilske nakaznice, povedal pa je, da ga je k temu nagovoril trgovec Tullio Pacini. Pacini je bil aretiran zaradi skrivne tatvine in pride pred sodišče.

Smrtna nesreča zidarja v Genovi. 42-letni zidar Prezazzo iz Roviga je bil te dni zaposlen s popravili na strehi neke hiše v Genovi. Med delom je padel z višine 30 m na tla ter je bil pri priči mrtev.

Nesreča na poti v bolnišnico. Uradnik Carlo Masullo je doživel v Genovi neprijetno stvar. Na poti čez trg Umberto ga je podrl tramvaj ter mu poškodoval desno nogo. Možja so naložili v avtomobil, da bi ga odpeljali v bolnišnico, s tem avtomobilom pa je bila zopet smola. Komaj je avtomobil z ranjenim Masullom krenil na pot, je pridrl tramvajski voz in ga prevrnil. Masullo je ob tej priliki bil ranjen še na desnem ramenu.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Sobota, 17. aprila, ob 18.30: V času obiskanja. Izven. Cene od 20 L navzdol. Nedelja, 18. aprila, ob 15: V času obiskanja. Izven. Cene od 20 L navzdol. Ob 18.30: Jesen. Izven. Cene od 15 L navzdol.

Ponedeljek, 19. aprila: Zaprt.

E. Gregorin: »V času obiskanja.« Pasijonska igra v šestih slikah. Osebe: Marija — Starčeva, Jezus — Gregorin, Janez — Verdunik, Peter — Bratina, Juda — Na. Krist, Magdalena — Santicova, veliki duhovčen — Plut, Kaifa — P. Kovič, Ponc Pilat — Petek, Petronij — Drenovec, Veronika — Simčičeva. Sodeluje veliki del dramskega ansambla Režiser: E. Gregorin; scenograf: L. Franz; scenska glasba: prof. M. Tomc.

OPERA

Sobota, 17. aprila, ob 18: Madame Butterfly. Izven. Gostovanje tenorista T. Torja Egressyja. Cene od 35 L navzdol. Nedelja, 18. aprila, ob 17: Zemlja smehljaja. Opereta. Izven. Cene od 28 L navzdol.

Ponedeljek, 19. aprila: Zaprt.

Gostovanje tenorista T. Torja Egressyja. Danes se bo vršila predstava Puccinijevе opere »Madame Butterfly« v kateri bo nastopil T. Egressy, ki se mudi v Ljubljani, v partiji Pinkertona. Ta pevec, ki je že nastopal na raznih odrih, občuje nospirno pevsko kulturo in rutinirano igranje, ki pikača za njegov temeljit pevski in igralski studij. Zasedba partij je sledeča: Butterfly — Heybalova, Suzuki — Španova, Kate — Stritarjeva, Pinkerton — Egressy k. g. Sharpless — Popov, Goro — Sldoljev, Yamadori — Dolničar, bonc — Lupša, komisar — Gregorin, Dirigent: D. Zebre; režiser: C. Debevec; zborovodja: R. Simoniti; scenograf: Foriga.

J'h videli v teku let in po gostih, ki smo jih silali na našem odru, bo njegov pojav na našem odru s staljša primerjave zelo poudčen.

G. Strniša: Riba Feronika

V mladosti smo čuli tisto znamenito preokovanje: Kadar bo na svetu največ greha in stiske, bo tista strašna riba Feronika z repom udarila ob svet in se bo kar sesul. Mileje je vpletel riba Feronika v svoje pisateljsko delo Gustav Strniša, ki je za letošnjo veliko nabo pripravil naš mladini novo zbirko svojih pravljic. Zbirka se imenuje »Riba Feronika« in sicer po uvodni pravljici, nadaljnje pa imajo naslove: Bedak, Krivica, Trije virački in Čudezna vrv. Vse so napisane slogovno živahno, mestoma pesniško vznešeno v rimani prozi, ki se Gustavu Strniši dobro poda. Knjižica ni obsežna — vsega je 64 strani — je pa prav mično opremljena. Ilustriral jo je pisatelj sam, Gregor Strniša, čigar talent smo spoznali že v drobnih ilustracijah v »Našem rodu«. V tej zbirki svojega očeta je 12letni sinko lahko obširneje izpričal svoje znanje, ki kaže, da se bo razvil v spretnega ilustratorja. Knjižica je bila natiskana v Narodni tiskarni, izšla pa je v založbi »Sidor«. Je priporočljivo darilo mladini za pirhe.

Koncert v družini

Pod tem primernim in že kar programatskim naslovom je napovedala Glasbene Maticе dve javni produkciji svoje šole. Po uveljavljenju radijskih prenosov se je zdela, da bo popolnoma izginila častiljiva in lepa navada domačega muziciranja, koncertov v družini, ki so nekoč opeševali urejeno in tudi duhovno razvito rodoljubno življenje. Mehanična reprodukcija glasbe, kakor se je začela že z uvedbo gramofona, se je tako razbohotila, da so premočni ljudje, ki sicer čisto glasbo, izgubili veselje do lastnega muzikalnega prizadevanja, češ saj je potrebna malen-

IZ LJUBLJANE

u— Prireditve Nemške akademije. Lektorat Nemške akademije v Ljubljani priredi danes ob 14. v kinu Unione filmsko predstavo, v sredo ob 18. pa bo v srebrni dvorani hotela Union predavanje o rojstvu Rima. Predaval bo g. D. Mantuani.

u— Letošnji cvetni teden nas preseneča z obilnim soncem, cvetjem in zelenjem. Zlasti v četrtek smo imeli krasen dan, ki je bil že čisto majski. Sonce nas je od jutra do večera ogrevalo in je živo srebro dosseglo dosednji letošnji rekord 22,3° C. In ko se je sonce zvečer poslivljalo, je obilvala velikanstva obla s škričnim sijajem vso pokrajino. Od dneva do dneva je več cvetja. Tudi noči so jasne. Včeraj zjutraj je živo srebro beležilo 3,2° C. Jutro je bilo spet vedro, sončno. Barometer, ki se stalno drži nad 770 mm, nam obeta še nekaj lepšega vremena. Marelice, breskve in češnje so v najlepšem cvetju. Žal jih je v četrtek zjutraj silna precej osmoldila, posebno v severozapadnem delu Ljubljane in okolice. Stari kmečki rek pravi, da se trsje ravna po češnjah. Kadar so češnje v bohotnem cvetju, se obeta tudi dobra vinska letina. Če bi se uresničilo, bi imeli letos še drugič zapored obilno in dobro kapljico, kar se sicer redkokdaj zvrsti v dveh letinah.

u— Pravoslavna cerkvena občina javlja, da bo v soboto, 17. aprila t. l. Vrbica in večernje ob 18. uri.

u— Tudi nocojšnja javna produkcija šole Glasbene Maticе bo pod naslovom »Koncert v družini«. Kakor šesta minuli četrtek, prinaša tudi nocojšnja sedma produkcija tri koncertne sporede. Prvi koncertni spored izvajajo gojenci gđ. Hrašovec (klavir), g. Ivančiča (violina), g. Korošca (flauta), g. Barša (oba) in g. Černičeve (klavir). Drugi spored obsega nastope gojencev: g. Santicova, gđ. Hrašovec (klavir), g. Wistinghausnove (sopetke), g. Ivančiča (violina) in g. Šesta (deklamacija). Tretji spored pa imajo v rokah gojenci klavirja iz šole g. Černičeve, gojenci violine iz šole g. Ivančiča, gojenka solopetja iz šole g. Wistinghausnove in gojenec deklamacije iz šole g. Šesta. Spored posameznih domačih koncertov je zelo pester in poučen. Vse je prirejeno iz idealnega namena, da se ti koncerti uresničijo po različnih naših domovih. Podrobni spored je na razpolago v knjižnici Glasbene Maticе.

u— Umetnostno razstavo prof. Ivana Kosa v Kosovem salonu v prehodu nebotnika si je ogledalo že lepo število ljubiteljev domače upodabljajoče umetnosti. Na ogled je postavljenih 18 najnovejših akvarelov, in sicer portretov, kraj in tihožitij. Občinstvo opozarjamo, da bo razstava kmalu zaključena.

u— Med najlepše komorne koncerte domačih koncertantov prištevamo s ponosom koncerte našega Ljubljanskega kvarteta. Njegovi koncertni sporedi se odlikujejo po raznolikosti, ki nam prinašajo najzanimivejša dela tako iz domače, klasične in iz tuje literature. Tudi na ponedeljkovem koncertu je spored sestavljen v tem smislu, prinaša nam delo domačega avtorja Petričja, dalje Mozarta, Respighija in Čajkovskega. Od Mozarta bo izvajal njegov kvartet št. 6, o katerem pravijo muzikologi, da je krona kvartetov po lepoti in finoti teme, kakor tudi po globini in prisrčnosti izražanja. To Mozartovo delo spada med one čudovite stvaritve umetnosti, v katerih je prav toliko zemeljskega, kolikor je potrebno, da vpliva na človeška čutila ter jih vzdiguje v plasti duševnega mira, kjer je le še spomin na žalost in trpljenje. Svoje kvartete nam jamči, da bo tudi izvedba očitna, zalo vabno na ta koncert, ki bo v ponedeljek, dne 19. t. m. ob pol 8. zvečer v veliki filharmonični dvorani. Predprodaja v knjižnici Glasbene Maticе.

u— Nedeljsko zdravniško dežurno službo bo opravljal ob sobote od 20. ure do ponedeljka od 8. ure zjutraj mestni višji zdravstveni svetnik Dr. M. Franta, Ljubljana, Poljanska cesta 15.

u— Sedaj je čas, da si napravite načrt za posevke na vrtu. Uspeh vrtnarjenja je v glavnem odvisen od pravočasnega in točnega opravljanja dela na vrtu. Zato vam priporočamo, da si nemudoma nabavite Skupaj delovni koledar za vrt in sadovnjak v Knjižnici Tiskovne zadruge v Senenburovi ulici 3.

u— V mestu ali Tivoliju se je zgubil usnjen etui z očali. Pošten najditelj naj ga izroči oglednemu oddelku »Jutra« proti nagradi.

kostrna kretnja roke in že nam mehanizem reproducira izbrano glasbo, ki jo lahko človek uživa brez slehernega osebnega truda. To je povzročalo v bolj prvinskih ljudeh pasiven odnos do glasbe in le-temu sledi neredko ravnodušnost. Vpliv mehanske reprodukcije glasbe je šel tako daleč, da se je vedno bolj krčil obisk koncertov in že so nekateri napovedovali, da so se koncerti v dvoranih prežvečeli utegnejo kmalu sploh izgubiti sleherni pomen.

Ta reakcija na vabljivi vpliv tehnične novotarje, ki se je — kakor zlasti radio — globoko vtislila v sam značaj današnje omike, je morda dokončno premagana. Prodorje je naziranje, ki so ga vedno zastopali pravi ljubitelji glasbe, da ne more noben mehanski prenos dočeti nadomestiti tega, kar daje človeku osebno delo z glasbo in celo osebna udeležba na koncertu. Predvsem je skrivnost vsakega zadovoljstva in uživanja v neki aktivnosti, v določenem prizadevanju ne pa v trnem sprejemanju. To nikakor ne zmanjšuje pomena radijskih prenosov, vendar povečuje pomen in smisel osebne gojitve glasbe, družinskega muziciranja in udeležbe na javnih koncertih.

Veliko število gojencev, kakor ga zaznamujejo naše glasbene šole in posamezni zasebni učitelji, pričuje tudi pri nas o zmazg, tradicionalnega odnosa do glasbe nad bežno modo pasivnega sprejemanja. Produkciji šole Glasbene Maticе nas opozarjata na pomen domačega muziciranja in skupnega igranja. Klavir in violina ali kak drug instrument, ki se ga nauče mladostniki, moreta marsikje plemenito in poudarjajoče oplestati in okrepiti družinsko življenje in spremeniti dom v varno in osrečujočo zavetje — zlasti v sedanjih časih.

Sesta javna produkcija gojencev šole Glasbene Maticе je stala v tem znamenju. Malo filharmonično dvorano je občinstvo dobodra zasedlo in tako pokazalo zasluže-

Delovanje Dopolavora

5. aprila: Kinematografska predstava na sedežu za Oborožene sile. — Vojaki so bili deležni v okrevališču in v blagovnici Oboroženih sil razdelitve blaga ob plačilu štev. 1213.

6. aprila: Kinematografska predstava na sedežu za Oborožene sile. — Vojaki so bili deležni v okrevališču in v blagovnici Oboroženih sil razdelitve blaga ob plačilu štev. 992.

7. aprila: Kinematografska predstava na sedežu za Oborožene sile. — Kinematografska predstava v Kočevju za Oborožene sile. — Vojaki so bili deležni v okrevališču in v blagovnici Oboroženih sil razdelitve blaga ob plačilu štev. 956.

8. aprila: Kinematografska predstava na sedežu Oborožene sile. — Vojaki so bili deležni v okrevališču in v blagovnici Oboroženih sil razdelitve blaga ob plačilu štev. 1050.

9. aprila: Družba »Napolijskih komikov« je priredila predstavo na sedežu v kurst Oboroženih sil. — Kinematografska predstava na letališču. — Vojaki so bili deležni v okrevališču in v blagovnici Oboroženih sil razdelitve blaga ob plačilu štev. 1112.

10. aprila: Kinematografska predstava na sedežu za Oborožene sile. — Vojaki so bili deležni v okrevališču in v blagovnici Oboroženih sil razdelitve blaga ob plačilu štev. 1034.

11. aprila: Kinematografska predstava na sedežu za slovenske dopolavoriste. — Kinematografska predstava na sedežu za Oborožene sile. — Vojaki so bili deležni v okrevališču in v blagovnici Oboroženih sil razdelitve blaga ob plačilu štev. 1098. — Kinematografska predstava v Ribnici za Oborožene sile.

Za bodočnost se bodo dajale kinematografske predstave na sedežu in pri razmeščenih četah Družba »Napolijskih komikov« bo dajala predstave na sedežu in v pokrajini. Iluzionist »Safferi« bo nastopal na tem sedežu.

Z Gorenjskega

V Smartnem pri Litiji je bila večerna prireditve Nemške delavske fronte, na kateri je nastopilo tudi nekaj vojakov. Za potrebo je poskrbelo ženska organizacija pol vodstva učiteljice Karline Robavske. Za zimsko pomoč so nabrali 4300 mark. Razen tega so priredili zabavo na trgu, kjer so lahko streljali in ježili. V zborovalni dvorani pa je bila prirejena veselica z družinim večerom. S temi prireditvami so nabrali 2500 mark.

Kuharski tečaj so bili prirejeni zadnji čas v raznih gorenjskih krajih. Tak tečaj je bil tudi v Podgorici in ga je vodila Ana Marija Arndtova iz Kamnika. Prišlo je 20 kmetic, ki so preizkušale jedi nemških vojni kuhinjskih receptov.

Nov tečaj nemškega Rdečega križa se je pričel 17. t. m. v Kranju. Moški, ki so ženske dobe pouk o osnovnih pojmi zdravstva. Tečaj, ki se vrši v večernih urah na meščanski šoli, je brezplačen in ga vodi zdravnik.

V Korojci je okrožna ženska voditeljica Krombričjeva predavala o snovi: »Boljševizem ali narodni socializem.« Nato se je posvetovala od krajevne ženske voditeljice Terezijske Primočičeve in je na njeno mesto uvedla go. Jeršino.

Razglednica v naravnih barvah

Čim hitrejši je postal tempo modernega življenja, tem močnejša je bila tudi želja, da bi se bežni trenutki dogajanja obdržali v sliki, da bi minili postali trajno in da bi preteklo dobilo svojo dokumentarno ustaljenost. Slikarji in risarji tej potrebi danes ne morejo več sami ustrezati, ako fotografiji je to vedno in v vsakem oziru mogoče.

O barvni fotografiji in njenih tehničnih izpopolnitvah je bilo v zadnjih časih že mnogo govora, tudi naš list se je ponovno dotaknil tega predmeta. Vendar je zanimivo slišati o tem sodbo strokovnjaka, tudi pri nas znanega umetniškega fotografa dr. A. Defnerja, ki je v nekem predavanju v današnji »Uraniji« podal umetniški in tehnični pregled o stanju moderne barvne fotografije.

Izmed mnogih občutkov našega vida, je dejal dr. Defner v tem predavanju se posebno odražajo tisti, ki se tičejo barvitosti in nebarvitosti. Barvni čudež je skrivnost. Po starem naziranju nastaja iz spektra, ki vsebuje temeljne barve rdečo, rumeno in modro in ki mu je prilepiti se stranske barve purpurno, oranžno in vijoličasto. Z nekega stališča pa je zelena

no pozornost prizadevanja naših glasbenih vzgojiteljev. Spored je bil razdeljen v tri skupine. Nastopile so gojenke in gojenci pripravljene, nadaljevalne in srednje šole od drobne deklice iz osnovne šole tja do mladeniča, ki se je že »obradil«. Vsi so skušali pokazati najboljšo, kar so se naučili pod vodstvom izkušenih učiteljev Glasbene Maticе. Sodelujoči potekajo iz šole K. Santicova, O. Kolarič, S. Korošca, A. Ivančiča, O. Šesta, M. Strukljeve, E. Drenovčeve, J. Beletta, V. Sonca, I. Barša, J. Gregorica in K. Pahorja. Nastopilo je več kakor 30 gojenk in gojencev s samostojnimi instrumentalnimi, pevskimi ali recitacijskimi točkami in z njimi vrsta klavirskih spremljevalcev, večidel zrelejših gojenk na tudi dve iz vrst učiteljskega zbora (M. Santicova, Silva Hrašovec).

Ne da bi se spuščali v podrobnosti, naj tudi ob tej priliki zapišemo pavšalni vtisk, ki ga je dobilo vse občinstvo, da so nastopili na tej produkciji znova preprečevali o uspešnem glasbenem šolanju v tečajih Glasbene Maticе. Predvsem o dobrih učnih metodah, o skrbnem uvažanju v tehnično igranje, petja ali recitacije, skratka o tem, da je mladina, ki se pri Glasbeni Matici uri v glasbi, na najboljši razvojni poti. Če izrazimo posamezne izjemne primere, se tu ne oblikujejo bodoči virtuoz, dasi jih je nemalo izšlo prav iz šole Glasbene Maticе, marveč se pripravljajo tisto glasbeno izobraženo občinstvo, ki bo tvorilo najzanesljivejši kader našega glasbenega življenja in neprestanega napredka. Prenos glasbene aktivnosti iz ožjih krogov v širše, v družine, v hiše, kakor je bila nekoč tradicija samo v aristokratskih in patricijskih domovih, je važna točka sedanjega in bodočega kulturno obnovitvenega programa. Prav v tem je največji pomen šole Glasbene Maticе, ki z razveseljivimi uspehi pomnožuje število mladih glasbeno izobraženih in izurjenih ljudi kot pasivnih ali celo aktivnih sodelavcev bodočega razmah glasbene stvarjalnosti in reproduktivnosti v našem mestu.

V Bohinjski Srednji vasi se je zgledala okrožna ženska voditeljica iz Radovljice. V občinski dvorani je ženam in dekletom v obširnem govoru pojasnila dolžnosti žene v totalni vojni ter jih pozivala k odločnemu delu. Naposled so bile članicam razdane legitimacije.

V Mavčah je bil eklatant večji zbor, na katerem je okrožni organizacijski vodja Pistoletnik iz Kranja govoril o nalogah voditeljev celic in blokov. Naposled je predaval o svojih doživljajih v Sovjetski Rusiji.

Spodnja Štajerska

Za letošnji rojstni dan Adolfa Hitlerja pripravljajo štajerska dekleta, včlenjena v Zvezi nemških deklet, pošiljke za vojake na fronti. Vsaka dekliška skupina bo obdarovala vojake domače krajevne skupine. Darila so prav različna: cigarete, belečnice, vrečke s šivalno pripravo in podobno. Deklice so same izgotovile primerno opremo. Zavojčki tehtajo po 10 dkg.

Novi grobovi in poroke. V Vidmu pri Krškem je umrla v visoki starosti 83 let g. Marija Nestlova, tašča kočevskega zadravnika dr. Jurja Röhla. V Ptujju so se poročili: Ivan Petrovič in Roza Rojsova ter Karel Pogacnik in Antonija Kečeva. V št. Jurju ob južni železnici so se poročili: Jožef Grom in Kristina Senegačnikova ter Jožef Fendre in Ana Gromova. V Cmurku je umrl 79 letni upokojeni gozdar Tomaž Mitterling.

Zbirka starega papirja traja na Štajerskem od 15. do 30. aprila. Krajnim povzemanjem Stranke je bilo naročeno, da poskrbi za čim hitrejšo odvažanje te vojno važne surovine. Podjetja, ki imajo lastna vozila in potrebne delovne moči, naj stari papir sama pripeljejo k zbirališču.

Smrtna nesreča. 32letni Jože Skrlatec je bil zaposlen kot kovač na Zgornji Poljanski. Po nesreči je dobil hude udarce po glavi in prsih. Zdravnik, ki je prišel na pomoč, je mogel ugotoviti samo še smrt.

Razne nesreče. Sletni Boris Mavsar iz Mariboru je bil ujarjen od tovarnega avtomobila in je dobil zelo nevarne poškodbe. Prav tako je postala žrtev prometne nesreče 16letna Albin Baskovičeva iz Zgornjih Hoč; zlomila si je nogo in dobila odrtine po životu. V neki mariborski tekstilni tovarni je dobila delavka Lavra Vinderjeva globok vrez v levo stegno. Poškodovanci leže v mariborski bolnišnici.

O Lučah in Solčavi objavljajo štajerski dnevniki daljši članek, ki pravi: Je malo znano, da je bila Gornja Savinjska dolina že v 10. stoletju naseljena od nemških kmetov. Ti so krčili goste pragozdove in izpreminjali v plodne njive. Nemški kmet je ustvaril pogoje za nemško kulturo, v katere območje ležita tudi gorski vasi Solčava in Luče, obkroženi od visokih gor. Ljudje prebivajo do 1000 metrov visoko. Samo ob nedeljah pridejo v vas, da nekupijo soli, tobaka in petroleja, vse drugo pridelajo sami, ker so neznanosni prišli in vztrajni. Izgradnja Helmsbunda je opravljena tudi v krajevni skupini v Lučah, ki imajo svoje ime po tirolski plemiški družini von Leutz. Logarska dolina, ena izmed najlepših gorskih dolin v Evropi, spada prav tako v območje krajevne skupine v Lučah.

Diktatorka našega življenja

Če vzamemo natančneje, so skoraj vse funkcije našega telesa in duše odvisne, čeprav ne izključno od pravilnega delovanja naših organov, torej od materije. Vsa naša velika dejanja izvirajo naposled iz prevnetega delovanja poedinih žlez. Pomladni čar, ki povzroča v človeku in živali tako globoke spremembe, ni nič drugega nego na novo oživljeno delovanje žlez. Ta misel nas mora prestrašiti in obenem pomiriti, prestrašiti, ker nas znanost uči, da smo pred učinki najmanjših organov skoraj brez moči, pomiriti pa, ker vemo, da krmari te najmanjše organe narava sama in da ne moremo nikoli naprечно korakati čez sledimo njenim pozivom.

Najmanjša izmed vseh žlez v človeškem telesu je nemara hipofiza, žleza možganskega podaljška, in nemara tudi najvažnejša. Ta organ, ki ni večji od graška, leži na spodnji strani možganov. Dolgo časa si niso bili na jasem, kakšna je njegova uloga, v zadnjih letih pa smo spoznali njegov pomen, čeprav ne v celoti, in danes mu pripisujemo proizvajanje približno 13 hormonov, ki so vsak zase neobhodno potrebni za pravilno delovanje vsega organizma. Hipofiza sestoji iz štirih delov: iz sprednjega dela, ki obsega približno sedemdeset vse njene prostornine, iz srednjega, ki je zelo majhen, iz zadnjega, ki obsega približno 20 odstotkov, in majhnega podaljška, s katerim je žleza zvezana z možgani. Naloge teh poedinih delov so nam bile dolgo neznane, saj je umljivo, da je žleza dovolj njene skrite lege prav težko izrezati iz živih živali. Šele moderna kirurgija je omogočila takšne poseže. Bilo ni preobsežno, če bi hoteli natančne vse doslej znane naloge hipofize, zato se omejimo na tri glavne funkcije: in sicer na nje vpliv na rast, na vpliv nekega njenega hormona na mišice in vpliv njenih izločkov na spolno dozorelost.

Velikani in pritlikavci

Rast živalskega organizma določata hormona dveh žlez, in sicer žleze ščitnice ter naše hipofize. Znanost je postala na hipofizo pozorna sploh šele tedaj, ko je pri obdukcijah abnormalno velikih in majhnih ljudi ugotovila, da je bil ta organ skoraj dosledno preveč razvit ali premalo. So velikani, ki je njih rast v zvezi z ravnim nagnjenjem (n. pr. Skandinavci, senegalski črnici, Patagonci). Velikane, ki so nastali zaradi prevnetega delovanja hipofize, je seveda precej lahko ločiti od ljudi, ki so orjaško rasti podedovali. Pri prvih so okončine izredno dolge, razen tega prekaša njihova višina podedovano velikost. Med orjaškimi vojskalc Friderika Velikega je bil eden, ki je meril v višino baje 2,62 m. Človek bi skoraj ne verjel, da so takšni velikani v splošnem precej slabotni in bolehnih, da ne živijo dolgo in da čutilo razne težave kakor tisti, ki bolujejo zaradi možganskih oteklina. Če se pojavi prekomerno delovanje hipofize šele pozneje, ne pa že v otroški dobi, je nesporazum med velikostjo poedinih udov še očitnejša. To je tako znana akromegalija, pri kateri ne rase vse telo enakomerno, temveč samo poedine okončine, roke in noge, včasih tudi ustnice ali nos. Akromegalija vodi počasi, toda gotovo do smrti. Pogled na takšnega človeka zbujajo grozo. Podobne pojave, čeprav v manjši meri, je opazovati tudi pri nosečih ženskah, ki jim n. pr. obrazne poteze med nosečnostjo postanejo robate. To po porodu izgine.

Nasprotje so hipofizni pritlikavci, ki se od pritlikavcev zavoljo nedostatnega delovanja ščitnice razlikujejo po tem, da je njih telo lepo proporcionalno in da so njih duševne sposobnosti povsem normalne, medtem ko so pritlikavi zavoljo nepravilnega funkcioniranja ščitnice videti živalski in so soraj vedno bebasti. Hipofizni pritlikavci so imeli v srednjem vku kot dvorni norec veliko elogo, neki mantovanski vojvoda je dal n. pr. v svojem znamenitem gradu urediti stanovanje za svoje pritlikavce, ki je bilo pohištvo v njem vse primerno zmanjšano. Takšni pritlikavci lahko učakajo do devetdeset let. Poskusi z živalmi so pokazali, da vbrizgavanje hipofiznih izločkov rast pospešuje, medtem ko odstranitev ustrežajočega dela hipofize telesni razvoj zadržuje. To dejstvo izkrišča moderna medicina, ki more človeško rast s primernimi hormonskimi preparati do neke mere uravnati.

Papirus, ki so se mu smejali

V Berlinu hranijo papirus iz dobe Ramzeza II., v katerem je čitati, da so znali egiptski zdravniki z vso zanesljivostjo določiti nosečnost in celo spol bodočega otroka. V skladu s položili žitnih zrn in so jih zalivali s sečem ženske, ki so jo hoteli preiskati. Iz tega, kako so žitna zrna kčila, so stari zdravniki menili dobiti odgovor na svoja vprašanja. Moderna znanost se je smehljala takšnim naivnim predstavam — dokler ni prof. Zondek pred kratkim nenadno ugotovil, da nastopajo spolni hormoni v hipofizi ob nosečnosti v

velikih količinah in da jih je ugotoviti tudi v seču. Moderna znanost je ugotovila tudi to, da učinkujejo mnogi živalski hormoni ne samo na živalski, temveč tudi na rastlinski organizem. Schöller in Gabel sta pokazala, da vplivajo hormoni v seču nosečih žensk na rastlinsko rast. Malo osramočeno moramo priznati, da so stari Egipčani o tem vedeli mnogo bolj, kajti na ta način niso ugotavljali samo nosečnosti, temveč tudi spol še nerojenih otrok. Kako so to delali pa ne vemo, ker omenjeni papirus o tem približno ne govori.

Izločnine hipofize imajo velik pomen v ginekologiji tudi v zvezi s porodom samim. Pri težkih porodih se čisto zgodi, da se ritmični stisljaji maternice, ki spravljajo dete na svet, ustavijo, tako da je treba poseči po kleščah. Injekcije adrenalina sicer lahko povzročijo poedini stisljaji, ki pa ima lahko za posledico, da se porodni akt nato sploh ustavi. Nasprotno pa povzroča podkožen vbrizg neke hipofizne izločnine pravilno delovanje maternice, tako da se na ta način tudi težki porodi opravijo brez klešč.

Kemična tovarna v velikosti graška

Najnovejša raziskava so odkrile tolikšno število hipofiznih izločnin, da je videti skoraj neverjetno, da bi mogel tako majhen organ opravljati toliko mnogostarskih in zamotanih kemičnih procesov. Zato se nagiba znanost čedalje bolj k domnevi, da gre le za majhno število pravih hormonov, ki se pa po potrebi spreminjajo in opravljajo najrazličnejša dela.

Waterloo in hormoni

Kakšen pomen imajo hormoni za človeški, telesni in duševni razvoj, je danes že splošno znano. Bilo bi vsakako zelo zanimivo, pregledovati žleze velikih mož in raziskovati njih delo v zvezi z navzočnostjo

ali odsotnostjo določenih hormonov. Angliški raziskovalci n. pr. mislijo, da je bila fantastična Napoleonova kariera v neposredni zvezi z delovanjem njegovih žlez oziroma njegovih hipofiz. V splošnem mislimo, da je Napoleon umrl zaradi raka na jetrih. V življenju velikega Korza je opaziti namreč različno cezuro. V njegovi mladosti je bilo zanj značilno, da se je hitro odločal in v kritičnih trenutkih dvigal svojo delavnost na maksimum. Od l. 1810. je opaziti potem neko spremembo. Strateg, ki je z bliskovitimi odločitvami zmagal pri Marengu in Slavkovi, postane v poznejšem življenju pred kritičnimi trenutki apatičen, nekdo je med bitko celo zaspal (kar so njegovi obducenti smatrali seveda za čednost in znak njegove hladnokrvnosti). Angliški raziskovalci pa menijo, da se je bitka pri Waterlooju končala tako, kakor se je končala, naposled le zavoljo obolenja Napoleona možganskega podaljška. Dejansko je znano, da se je Napoleon v starosti nagibal k toščavosti in da so njegove poteze dobile skoraj feminilen izraz. Tudi njegova popolna brezbržnost do lepega spola v poznejših letih, ki je v opreki z njegovo mladostjo, kaže na žlezno obolenje. Seveda so to na zadnje le domneve, kajti le skrben zdravniški pregled bi nam lahko odgovoril na takšna vprašanja. Zato naj v temnem okviru tega članka navedemo samo še vpliv, ki ga ima izločevanje hipofize na delovanje črevesja. Po trehurnih operacijah zavisi vse od tega, da li more ta majhni organ svoje delo spet opravljati ali ne. V zadnjem primeru je pacient izgubljen brez pomoči. Raziskave o hipofizi še danes niso zaključene, zato je mogoče, da nje pomen danes še pretravamo. Pred vsem se niso dognali do kraja zveze med tem organom in drugimi žlezami, zveze, ki nedvomno obstoje. Rešitev te uganke bo pomagala vsakomur mnogo k rešitvi velikega vprašanja: Kaj je življenje?

V spominsko knjigo

To vedno pomni, dragi moj otrok, nad nami boči se neba obok in ta modrina je od vekov ista, globoka, neizmerna, jasna, čista. Ne smeje pa nebo ob uri vsaki se nam. Zdjaj temni ga oblaki prepredejo, zdjaj megla siva neba sinjino vedro nam zakriva. Zdjaj spet sami smo slepi, ker utvaram se vdajamo, strastem, prevaram — in razočaranje pogum nam jemlje da naš pogled ne dvigne se o zemlje. In vendar vedno, dragi moj otrok nad nami boči se neba obok.

Stana Vinček

Bistrim glavicam

Dobro si oglejte zgornja moža in ugotovite, iz kakšnih števil sta sliki sestavljeni.

Manica:

Opekel se je

Skopuh hodi ob vodi, v kateri se kopije neki bogataš. Kar zapazi, da se bogataš zacenja potapljači. Nesrečen se dviga roke na pomoč. Skopuh pa — ne iz človekoljubnosti ampak upajoč na dobro nagrado — skoči v vodo in posreči se mu, da spravi moža na suho.

Rešenec se mu toplo zahvali, stopi v kabino kjer ima shranjeno priljago in ponudi rešitelju tri tisoč lir.

Toda skopuhu je to vse premalo. V svoji samopasnosti želi najmanj vsaj hišo ali kakršno koli podjetje, ki donaja masne dohodke. Zato bogatina takole zavrne:

»Gospod, ne maram denarja, res ne. Čemu bi me plačevali za to, kar je moja dolžnost. Če mi pa v svoji velikodušnosti vsekakor hočete kaj nakloniti, bi pa ponižno prošil za kaj takšnega, ki kaj nese, to se pravi, ki kaj donaja, ki —

»Tudi prav,« priklama bogataš in spravi tisočake v listnico. »Kar želite, dobite še danes!«

Skopušnik jo mahne divje vesel domov in premišlja, kaj neki bo prejel od premožnega gospoda. Morda kakšen gozd, min, niso ali celo tovarno, ki nosi letne obresti. Hej, še bo prijetno!

Se isti večer se zgasi pri skopuhu bogatnov sluga in mu izroči kokoš in listek z vrticami:

»Zeleni ste za plačilo nekaj, ki nese. Ustrezajoč vaši želji, vam pošljem kokoš, ki prido nese jajca. Upam, da ste zadovoljni!«

Udani vam N. N.

Lisičji želodec

Pravljica

Neki bogati mlinar se je tako zredil, da se ni mogel več premikati. Ko je bila nevarnost, da se zaradi preobilne masti zaduši, je poklical njegovo ženo zdravnico.

»Ponaga samo to,« je dejal zdravnica, odprl mi narju trebuh, vzeli iz njega želodec. Nato je izročil želodec mlinarici in odredil: »Izperi ga dobro in posuši, preden ga z pet vlijem v trebuh.«

Žena je šla k potoku, izprala želodec in ga položila ob potoku na sonce, da se posuši. Ker so svinje krulile, jim je morala gospodinja nesti hrane.

Med tem časom se je prplazila k potoku lisica, našla želodec in ga požrla. Ko je zdravnik zopet hotel želodec vštiti, je prišla žena v veliko zadrego. Tekala je po brežju sem in tja, toda želodec ni bilo nikjer. V vlažnem pesku je videla samo lisičjo sled.

Vsa jezna je poiskala najboljše slanine in jo položila pri potoku v past. Lisica je že od daleč vohala slanino in se potihoma prplazila k njej. Ko je pčelljivo vohala slanino, boječ se strupa, se je past podrla.

Mlinarica je hitro zaklala lisico, da bi dobila možev želodec. Toda žival je želodec že prebravila. Tedaj pa je vzela v svoji stiski lisičji želodec in ga prinesla k zdravniku, ki je že nepotrpežljivo čakal. Zdravnik ni želodec niti pogledal, temveč ga je hitro vžil v mlinarjev trebuh.

Ko je mlinar ozdravel, je začutil strašen glad. Žena mu je prinesla raznih jedi, toda on jih je vse zavrnil. Hotela mu je speč. kokoš, toda on je zahteval: »Zakaj peč, prinesi mi kar surove!«

Mlinarica je gledala s prestrašenimi očmi, ko je njen mož požrl kokoš s perjem vred. Odslej mlinar sploh ni užival ničesar drugega kakor surove kokoši, rance in gosje. Perutnini svoje žene je že zavil vratove. Tedaj pa je obupana mlinarica poglajala moža iz mlina.

Mož je zbežal v gozd, iskal podnevi ptičja gnezda ponoči pa se je klatil z lisico in kuno okrog kmetskih dvorišč ter kradel iz kurnikov perutnine.

Neko noč pa so mlinarja zasledili domači hlapi na sosednjem dvorišču. Hlapec, ki je bil otrok človeka, ga je večkrat udaril s polenom in ga v temi zadel tako nesrečno, da je mlinar padel in kmalu izdihnil. Sreči med jeznimi kockajim kokdakanjem je

WILKIE COLLINS.

Nezadosten dokaz

Detektivski roman

Tiho sem jokala, mislih na bodočnost, ki se mi je zdela tako žalostna, misleč na svojega nebrečnega oca, na njegov, tako malo razumen način mišljenja. In vendar je bilo edino sredstvo, ki naj reši najino ljubezen v tem, da vztrajam v svojem obupnem sklepu. Evstahijevo pismo mi je dalo novega poguma; ni me pozabil, misli name in trpi, ker me je izgubil.

Ako pride jutri zjutraj Ariela s svojo kočijo in zbrebetom pome, pojdem z njo, sem mislila sama pri sebi.

Tašca me je odločila pred Benjaminovo hišo. Preden sva se poslovila, sem ji prišla, da me je Dexter povabil za naslednji dan k sebi. Vprašala sem jo, ali smem priti k nji in tam počakati Arielo, ali pa ji je morda ljubše, da mi pošlje kočijo pred Benjaminovo hišo.

Ako se na vsak način hočem vrniti k Dexterju, ne boš šla k njemu iz moje hiše, a nadejam se, da se boš jutri prebudila s pametnejšimi načrti.

Napočilo je jutro. Malo pred poldnem se je ustavila pred vrati Benjaminove hiše kočija, pred katero je bilo vpreženo zrebe in od gospe Macallanove sem prejela naslednje pismo:

Nimam pravice, da bi nadzorovala tvoje korake. Pošiljam kočijo k Benjaminu, v nadi, da je ne boš potrebovala. Domnevam, da mi verjameš, Valerija, da sem ti resnična prijateljica. Vso noč sem mislila nate in moram ti povedati, da sem si očitala, čemu se n'sem z vso odločnostjo uprla tvoji nesrečni poroki. Hčerka moja! Ako bi se ti zgodilo kaj hudega, bi jaz nosila odgovornost za to. Ne pojdi k Dexterju! Vso noč me je mučila zla slutnja. Tvoj nov obisk pri Dexterju se bo slabokonačil! Prosim te, da mi oprostiš, Valerija, trdno sem prepričana, da se boš kesala, ako pojdeš znova v to hišo!

Ali ni bilo to najjasnejše in dovolj zgovorno svarilo? A bilo je zaman.

Ljubeznivo pismo moje tašce me je globoko ganilo, mojega sklepa pa ni omajalo niti za sekundo. Ne, nisem imela druge želje, druge zahteve kakor pripraviti Dexterja do tega, da mi pove svoje mnenje glede smrti gospe Macallanove. Ta misel mi je bila polarna zvezda, ki naj bi mi osvetljevala mračno pot, na katero sem se drznila. Odgovorila sem svoji tašci, izražajoč ji svojo globoko hvalečnost in obžalovanje, da je ne morem ubogati, nato sem sedla v kočijo, ki je čakala name.

Dvajseto poglavje

GOSPOD DEXTER V SVOJI HIŠI

Vsi otročaji iz sosesčine so bili zbrani okrog kočije, izražajoč na tisoč načinov svojo osuplost ob pogledu na Arielo v njeni usnjeni jopi in moškimi klobukom na glavi. Zrebe je bilo nemirno vsled otroškega krika, toda Ariela je mirno sedela na svojem sedežu z vaje v rokah, ne meneč se za smeh in kričanje, ki se je razlegalo okrog nje.

»Dobro dan,« sem pozdravila, ko sem prišla do kočije.

Odvrnila mi je priprosto: »Vstopite.«

Nato je z bičem opazila konja.

Bila sem pripravljena, da se bom molče vozila v severno predmestje Londona. Očitno bi zaman poizkušala navezati razgovor. Izkušnja me je naučila, da bi zaman pričakovala besede iz ust svoje sopotnice. Toda izkušnja ni nezmotljiva. Ko je Ariela kake pol ure molče priganjala konja, je jela v moje največje presenečenje govoriti.

»Ali veste, kam greva?« je vprašala, oziraje se na cesto, ki jo je videla med konjevimi uhlji.

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

183. O kateri zvezdi so sprva mislili, da sta prav za prav dve zvezdi?

184. Iz česa sestoji pečatni vosek?

185. Za kakšno priložnost je Beethoven zložil uverturo »Posvetitev Doma«?

186. Križanka

Vodoravno: 1. močnejši zračni tok, 8. središče osnčja, 9. žensko ime, 10. ču-

1	2	3	4	5	6	7	8
9			10			11	
			12		13	14	
15				16		17	18
20				21	22		
		23			24		25
26							29
			28				
30							

tilni organ, 11. zelo tenka vrstica, 12. organ, 13. znak za prvinjo, 15. oblika glagola snubiti, 17. okončina, 20. predlog, 21. vrsta piva, 23. češko moško ime, 25. znak za prvinjo, 26. globel, 27. oblika glagola rdeti,

Rešitev nalog 15. t. m.:

179. Ime rugby izvira od angleškega vseeučiškega kraja Rugbyja, kjer so to sportno panogo posebno vneto gojili.

180. Uzansa pomeni v trgovskem jeziku »trgovski običaj«.

181. Jakobinci so prejeli svoje ime od samostana jakobincev v Parizu, kjer so se shajali.

182. Podobnica. I. dimnik, nos, kavelj, obroč, golob, pismo, perot, prstan, roka, kazalec, zagar, pometač, kamen, čevlji, koza. — II. dim, es, ave, roč, gol, smo. Ero, stan, oka, Aza, aga, meta, amen. vel. za.

KONKURENCA

V mestu M. je v neki ulici židovski tempelj, nasproti pa je katoliška cerkev. Pred vrati sinagoge je sedel stari cerkovnik in kadil pipo. Mimo so šle dedice in šole in ga vljudo pozdravile: »Hvaljen bedi Jezus Kristus!«

Starček je vzel pipo iz ust, poka al otrokom katoliško cerkev in rekel kratko: »Nasproti!«

Vsak nemški vojak ima betonsko zaklonišče

Iz Berlina poročajo, da je državni kancelar Hitler lansko leto po angleškem poskusnem izkrcanju pri Dieppeu dal povelje, naj se zgradi atlantski jez, ki bo segal od španske meje vzdolž francoske obale do državnih meja Velike Nemčije. V zadnjih osmih mesecih je Todtova organizacija izvršila Hitlerjevo povelje in kakor so se nemški novinarji nedavno prepričali na lastne oči, ne zaostaja atlantski jez prav nič za trdnostjo nemške zapadne meje in za oporišči, ki si jih je zgradila nemška vojna mornarica ob atlantski obali.

Vsak nemški vojak ima zdaj svoje betonsko zaklonišče. Bunkerje pokrivajo močne oklepne kupole. Zgrajene so tako, da lahko kljubujejo še tak divjemu obstreljevanju. Utrdbe so zgrajene na tak način, da lahko mesece in mesece vztrajajo brez dovzoja in pomoči iz zaledja.

K temu pripominjajo nemški listi, da so bili Američani v svetovni vojni, ko so stopili na evropska tla, sprejeti z odprtimi rokami. To pot bo lo sprejeti drugače, če bi se drznili stopiti na celino evropskih narodov. Nemci so povsed zgradili najmoder-

nejše betonske utrdbе, ki lahko kljubujejo vsakemu poskusu vdora. Ob nabrežju stoji razpostavljeno obalno topništvo. Ojačeno je s protiletalskimi topovi, strojniškimi gnezdi, vmes pa so postavljeni težki železniški topovi. Vsa ta obramba pa je še ojačena s podzemsko linijo bunkerjev, ki lahko zadrži sovražnika ne samo z morske strani, temveč tudi na celini. Poseben pomen pripisujejo Nemci dalekometnim topovom, ki so tako razpostavljeni, da ne bo noben njihov strel zadel v slepo.

Nad verigo bunkerjev pri Callaui se videti tudi goslo nemške obrambe. Na tleh leži podoba nemškega državnega orla, pod njim pa je napis: »Pripravljen biti — to je vse!« To goslo velja za celotni obrambni vdor na Atlantiku. Če bi sovražnik poskušal vdrati na to ozemlje, pravijo nemški listi, jih bodo sprejele nemške divizije, ki so bile naložene za to izvežbane, ter komaj čakajo, da bi moge sprejeti nasprotnika, kakor se spodobi. Nemci so pripravljeni, da bo sovražnik v primeru poskusa vdora, kakor se je to lani zgodilo pri Dieppeu, doživel prav takšen poraz kakor prvič.

kart, 22. brodovi, 23. mrena, kožica, preproga, 24. nič (franc.), 28. v, o, 29. i, s.

Rešitev nalog 15. t. m.:

179. Ime rugby izvira od angleškega vseeučiškega kraja Rugbyja, kjer so to sportno panogo posebno vneto gojili.

180. Uzansa pomeni v trgovskem jeziku »trgovski običaj«.

181. Jakobinci so prejeli svoje ime od samostana jakobincev v Parizu, kjer so se shajali.

182. Podobnica. I. dimnik, nos, kavelj, obroč, golob, pismo, perot, prstan, roka, kazalec, zagar, pometač, kamen, čevlji, koza. — II. dim, es, ave, roč, gol, smo. Ero, stan, oka, Aza, aga, meta, amen. vel. za.

KONKURENCA

V mestu M. je v neki ulici židovski tempelj, nasproti pa je katoliška cerkev. Pred vrati sinagoge je sedel stari cerkovnik in kadil pipo. Mimo so šle dedice in šole in ga vljudo pozdravile: »Hvaljen bedi Jezus Kristus!«

Starček je vzel pipo iz ust, poka al otrokom katoliško cerkev in rekel kratko: »Nasproti!«

SPORT

II. kolo
domačega prvenstva

Na stadionu Hermes prvenstveni spored, dopoldne prijateljska tekma v Zeleni jami

Ze spet vabijo lepaki na sporno prireditelstvo, čisto domačo in navsezadnje »samozgodno«, toda kljub temu na tako, katere izidi ne niso enodnevne pomena. Saj veste, pred kratkim se je začelo prvenstveno tekmovalje med 8 ljubljanskimi enajstoricami in zdaj se vrta to kolo, jutri že drugi od njegovega začetka. Prizorišče jutrišnjega dvojnega sporeda za točke bo Hermesov stadion v Šiški, ona sportna arena v našem mestu, ki zdaj vedno bolj postaja drugo najvažnejše sportno zbirališče v Ljubljani, kolikor po vnanji opremi se sploh ne zavzema prvega mesta med takimi prostori pri nas. Zidaj ni več tako, da bi ga obiskovalci sportnih prireditelj iskali po vsej Šiški kakor so ga prvi časi. Stadion Hermes je poznanjo vsi!

Za atleti, ki bodo počivljali napravo v dopoldanskih urah na tekmovalju za pokrajinsko prvenstvo v teku čez drn in strn, se bodo popoldne zbrale tamkaj štiri nogometne garniture, in sicer:

Mladika - Zabajak

V prvi igri, ki se bo začela ob 14., bodo nastopili v prvenstveni tekmi II. divizije nogometaši Mladike in Zabajaka. Prvi si že precej dolgo krčijo pot na lepše mesto v ljubljanski nogometni srenji, toda zmerom znova jim je zmanjkovalo sappe za vidnejši uspeh. In tako se jim je prav pred ciljem primerilo tudi letos, ko so kar dvakrat v dveh tednih imeli priliko, da bi zasedli razpoložljivi prostor med štirimi iz I. razreda. Toda lastna smola ali sreča drugih — ali pa še bolj na kratko: muhasta žoga in vse kar se je držalo — sta storili svoje, da so zapravili obe priliki in morajo zdaj spet začeti znova — med mlajšimi in najmlajšimi. Med slednje spada prav gotovo moštvo Zabajaka, čigar ustanovitelj smo beležili komaj tik pred vojno. V tem kratkem času Zabajanci seveda niso imeli močnega, da bi si bili nabrali velikih izkušenj in so pač v celoti šele v začetkih svoje kariere na zelenem polju. Ta okoliščina pa seveda ni v nobeni zvezi z veseljem do stvari, ki ga je v tej hiši zelo veliko, niti z borbenim duhom, ki prav tako prevlada vrste mladih nogometašev, ki so se združili v tem klubu tako slavnega zgodovinskega poka. Mladika je po vsem tem favorit za zmagovalca v tem srečanju, ni pa rečeno zato, da ji bodo točke kar same od sebe padle v naročje. Prepričani smo, da se bosta obe moštv posteno zagrizli v borbo in bo torej tekma prav zanimiva in napeta.

Hermes—Dopolavoro
t. t.

Osrednji dogodek dneva na nogometnem terenu bo vsakokrat prvenstvena tekma iz I. divizije med moštvi Hermes in Dopolavoro iz tobačne tovarne. Tudi ta dva nasprotnika sta precej različna po svojem igranju in v tej panogi in skoraj bi rekli, da sta po starosti in izkustvih oddaljena drug od drugega najmanj toliko kakor Mladika in Zabajak. Hermesčani bijejo okroglo usnje že nad 20 let — to niso prav tisti, ki bodo zaigrali jutri, temveč že skoraj njihovi sinovi — in so v tej dobi preživeli že marsikaj veselih in bridkih uric v raznovrstnih konkurencah. Toda ne samo to, da so torej prekaljeni v dolgoletnih naporih na travnikih, temveč tudi to, da so začeli čisto pridno sodelovati pri pripravi za otvoritev sezone in v tej dobi pokazali — vsaj v glavnem — prav solidno znanje, jim daje za da-

našnji dvoboj najlepše nade na uspeh. Pri Dopolavoristih, ki so v primeru s šiskarji še pravi dojenčki na začetnem pravokotniku, je ta stran njihovega igranja popisana nekoliko bolj medlo. Precej so si res prizadevali, da bi uvedli sezono kar se da učinkovito, toda v vseh tekmah, v katerih smo jih videli — med njimi sta bili tudi dve prvenstvene zmazga — so se predvsem izkazali glede borbenosti in poštvalnosti, mnogo manj pa v raznih tehničnih vrlih te težke skupne igre 11 igralcev. Zaradi uspehov — in morda tudi malo sreče — se jim dozdaj ni treba pritoževati in če jim bo tudi v bodoče vse uspelo tako gladko kakor jim je vse dozdaj, potem bi utegnili posrbeti se za marsikatero presenečenje. Mimo tega pa že moramo biti toliko nepristranski, da jim v jutrišnjem sestanku s Hermesom ne prisojamo popolnega uspeha. Če bodo dosegli vsaj časten izid v obliki znosne razlike enega ali dveh golov v svojo škodo, bodo po našem lahko kar zadovoljni s prvim startom v prvenstveno sezono med »kanoni« kakor so Ljubljana, Mars, in Hermes. Kajpada si bomo tudi tokrat zavarovali hrbet in v naprej zavrnili vse, ki bi nam po končani tekmi hoteli čitati levite, češ, da naše napovedi niso vredne pčenege groša, z že tradicionalnim pridnikom, da v nogometu ne prevzamemo jamstva za nobeno prognozo, pa boči še za

manj tvegano kakor za tekmo med dvema nasprotnikoma iz iste divizije. Tekma se začne ob 16.

V ostalem sta se za to nedeljo sporazumeli še dve ljubljanski moštvi, da kljub prostemu dnevu ne bosta držali križem rok. To sta enajstorič Marsa in Korota, na ki se bosta posvetili potrebnemu treningu v medsebojni prijateljski tekmi na igrišču Marsa za Kolinsko tovarno. Tekma bo od 10. dalje. Nasprotnika sta iz raznih divizij in bo zato prav zanimivo videti, kakšna je prav za prav forma predstavnikov obeh divizij, ki so bili letos bolj ali manj — čeprav gotovo tudi po pravici razdeljeni na sedanjih dve skupini po znanju na papirju.

Torej v nedeljo dopoldne od 10. v Zeleni jami, popoldne pa od 14. dalje v Šiški — nogomet!

s—Hermes (lahkoatletski sekcija). Naprošajo se vsi lahkoatleti, ki so v ponedeljek prejeli izkaznice v izpolnitev, da jih vrnejo v nedeljo ob 10. v pisarni na klubovem sportnem igrišču; drugi, ki jih v ponedeljek še niso prejeli, naj jih sedaj dvignejo tamkaj. Tudi lahkoatleti, ki se v ponedeljek sestanka še niso udeležili, naj se javijo v pisarni zaradi prijave. Obenem bodo razdeljeni tudi časi za trening.

Kako visoko narase morje?

Pojem morja je po splošni sodbi simbol nečesa neskončno velikega, kakor kaže to pravljica nordijske sage, ki pripoveduje, da so velikani ponudili bogu Thoru rog, katerega ni mogel izprazniti, ker se je morje na bregu začelo dvigati. Čeprav se nam zdi svetovno morje neizmerno veliko, vendar ni tako veliko, da ne bi gotove klimatične spremembe mogle spremeniti njegove površine. O tem nas prepričujejo rezultati dveh odprav na Grönland, in sicer rezultati ekspedicije prof. Alfreda Wegenerja iz l. 1931. ter rezultati dr. Herdelertena, ki so bili šele pred kratkim objavljeni.

Teorija, ki jo je postavil prof. Wegener, govori o tem, da se kontinenti premikajo. Danes zatrdno vemo, da se Grönland vsako leto premakne petdeset metrov v zapadni smeri, to je proti Ameriki. Raziskave, koliko vpliva na to odmik pritisk ledu in razni vulkanski činitelji, so najzanimivejše prizadevanje za ugotovitev, kakšni so vplivi vrtnčastih viharjev ali polarnih ciklonov na evropsko podnebje. Grönlandija je, kakor znano, največji otok na naši zemlji.

Prav za prav bi jo lahko smatrali za samostojen kontinent, saj ima približno 2.200.000 četvornih kilometrov površine ter je sestavljena iz ledenih mas silne razprostranjenosti, mas, ki so mestoma do 3.000 m debele ter počivajo na podlagi iz kristalina pramenja.

Debelino grönlandskega ledu so izmerili s pomočjo posebnih naprav, z refleksijsko zvočnih valov. Izračunali so, da bi se voda v vseh svetovnih morjih dvignila za 6 do 8 m, če bi se ledne mase na Grönlandiji nenadoma stajale. Takšen dogodek, ki bi ga utegnil povzročiti kakšen kozmični proces, bi pomenil elementarno katastrofo brez primere. K sreči pa se zli ta stvar izključena. Po drugi strani pa je mogoče, da bi se led polagoma staljal zaradi spremene klime. Iz sporočil normandskega Vikinga Erika Rdečega iz l. 983. našega štetja izhaja, da je bila Grönlandija svoj čas zelena dežela. Danes se je grönlandsko zelenje spremenilo v belino in polarni sokol je edino živo bitje, ki se spreletava nad grönlandsko ledno površino

Drobne zanimivosti

Ravnanje z belgijskimi vojnimi ujetniki v Nemčiji. Nemški list »Brüsseler Zeitung« poroča iz verodostojnega vira, da se nemški vojaški krogi bavijo z mislijo, da bi dali tudi belgijskim ujetnikom iste svobode kakor francoskim. V tem primeru bi bili belgijski vojaki, ki so sedaj v nemškem vojnem ujetništvu, poslani iz taborišč na delo ter dodeljeni delovnim oddelkom na ozemlju Velike Nemčije.

V Angliji razsaja jetika. »Daily Mail« opisuje težak položaj, v katerega je prišla angleška mladina zaradi vojne. Bolnišnice in protituberkulozni dispanzerji so polni bolnikov, ki iščejo zdravniške pomoči. Tuberkuloza se je med mladino močno razpasla. V Londonu presega sedanja umrljivost zaradi jetike petkrat število za isto boleznijo umrlih pred vojno.

Pečena kokoš iz blagajne. Neki trgovec iz Bukarešte je zaklenil v svojo blagajno pečeno kokoš. Ta kokoš je postala usodna za nekega zlikovca, ki je vlomil v trgovčovo stanovanje in navrtal blagajno, pa mu je kokoš tako dišala, da se je najprej lotil slastne pečenke, katero je zalil tudi s steklenico dobrega vina. Pojedina je tatu tako zamamila, da je ostal predolgo v

stanovanju ter ni opazil povratka trgovčevih svojcev, ki so tatu zasledili, prišli in oddali policiji. Ker je tat izvršil vlom v času zatamnjenosti, bo najbrže obsojen na smrt.

Morje cvetja v Porenju. Iz Porenja poročajo, da je vse ondotno ozemlje spreminjeno v pravo cveto morje, kakršnega ne pomni sedanjí rop že kakšnih 25 let. Krasno cveto zlasti marelice, breskve, jabolane in hruške. Seveda po tem cvetju še ni mogoče prerokovati letine, vendar vse kaže, da bo sadno drevje v teh krajih letos obilno obrodilo.

Najmanjša ura na svetu ukradena. Iz belgijskega samostana St. Truiden, kjer so hranili najmanjšo uro sveta, vdehano v biser nekega prstana, so tatovi odnesli to miniaturno dragocenost. Vrednost ure cenijo na 12.000 belgijskih frankov, vendar vsota ne odtehta vrednosti predmeta, ker je kolesje te ure, delo belgijskega mehanika Festraetsa, popolnoma nenadomestljivo.

Izumiranje kitov. Ze nekaj časa opažajo, da kitji v množicah izumirajo. Živali prihajajo tako blizu brežine, da jih Atlantsko morje pomeče na suho, kjer žalostno poginejo in razpadejo. Uganka tega množstvenega umiranja je bila doslej nepojasnjena. Sedaj prihajata iz ust znanstvenikov dve razlagi. Prva pravi, da mečejo kite na breg morski potresi, ki živali močno plašijo. Druga razlaga pravi, da plavajo kitji proti nabrežju zaradi nekega skrivnostnega nagona. Od davnih časov sledijo kitji določenim smerem v pomorskih poteh. Zadnji morski potresi in premaknitive zemlje so povzročili med kitji zmedo, da se ne znajo več orientirati. Ker je stari instinkt v živalih zamrl, se kitji podijo na slepo naprej in tako čisto sami pospešijo svojo smrt.

37.000 bencinskih črpalk v Ameriki izven prometa. Iz New Yorka poročajo, da je nastopila v kupčiji z bencinom kriza. 17.000 črpalk je že ustanovilo svoje delovanje, nadaljnjih 20.000 pa jih pride iz prometa v teku letošnjega leta.

Mali oglasi

Kdor išče strošno plačo za vsako besedo L.—30. na drž. in prov. takse —60. za dajanje naslova ali štiro L. 2.—. Najmanjši tnos na te oglašje je L. 7.—. Za ščitve in doposrednje je plačilo na vsako besedo L. 1.—, za vse druge oglašje L.—60 na besedo, na drž. in prov. takse L.—60. za dajanje naslova ali štiro L. 3.—. Najmanjši tnos na te oglašje je L. 10.—.

Hišni posli
dobijo službo

Sprejem
samostojno kuharico in eno služkinjo za vsa dela. Javnik, Domobranska 7. 6206-1a

Prodaj

Gramofon
in plošče s izposodite proti mali odškodnini pri t. »Eve-rest« Prešernova 44. 212 M-J

Mrčes
(ušji, stenice, bolhe itd.) za nesljivo uničenje »Toxine« praškom. Drogerija Kanc Zidovska ulica 1. 6001-6

Lepa omara
knjižna, iz machagoni »vega jesa, s dekomo, se ugodno proda. Nalov Coyova 1. prvi vboj. vrata št. 12. (Pokrajinska del. sveta). Ogled od 9. do 9. in 12. do 14.30. 6233-6

Otroški voziček
globok, dobro ohranjen, temno plav se proda za 1200 lir. Nalov v vseh pol. Jutra. 6206-6

Slama
Nekaj vagovov slame ima na razpolago Gospojanska sveta. Blewiesova 29. 6234-6

Predvojno blago
(volno), za moško obleko. Nalov v vseh pol. Jutra. 6232-6

Pridelki

Gostilničarji!
Dobrim Vam bela in črna belokranjska vina. Pomožbe na ogel. Jutra pod »Belokranjske«. 6184-33

Posest

Prodaj hišo
novo, v Šiški, 2 tribojne, 2 dvoosobno stanovanje. Pomožbe na ogel. Jutra pod »Cena 530.000«. 6129-20

Parcelo

350 kv. m. ob Linhartovi ul. prodaj. Pomožbe na ogel. Jutra pod »Parcela 530 kv. m.«. 6180-20

Parcelo

600 kv. m. v Rozni dolini, prodaj. Pomožbe na ogel. Jutra pod »Parcela 600 kv. m.«. 6186-20

Parcelo

za Bežigradom, kupim. Pomožbe na ogel. Jutra pod »Parcela 500 kv. m.«. 6187-20

Vilo

z vrtom, kupim takoj neposredno. Pomožbe na ogel. Jutra pod »Vila« 6236-30

Parcelo

v središču ali v bližini mesta Ljubljane, kupim. Pomožbe s navdobo cene in lege na ogel. Jutra pod »Parcela« 6183-30

Stroji

Pisalni stroj
dobro ohranjen, po moči močan, novjši tip, ku pim. Pomožbe: A. Kovačič. Prešernova 44. 211 M-J

Pisalni stroj
prav dobro ohranjen, napredaj. Costa Emanuele III 1. pri hišniku. 6211-39

Šivalni stroj

z dolgim šivalnikom, zelo dobro ohranjen, prodaj. Veržajeva 3, Kopač, hišnik. 6235-29

V najem

V najem vzamem
večji travnik za obe košnji, najraje v noznanosti blizu. Pomožbe na Bergman Josip, Ljubljana, Poljanska c. 85. 6151-17

Gostilno ali bufet

vzajem v najem ali na račun, takoj. Pomožbe na ogel. Jutra pod »Dobra točka«. 6275-17

Stanovanja

Dvosob. stanovanje
s kabineto v vili, lepo, iskem or. zamenjam za istoako ali večje. Pomožbe: Christof Drago, Potkova ulica 33a-1. 6274-21a

Listnico

z manjšo vodo denarja sem izgubila od Gradšča do Francišanske cerkve. Pošten najditelj se naproša naj hitro vrne proti nagradi v upravi Jutra. 6277-28

Rečna vdova

je izgubila od Sv. Petra po ilirski ulici torbico s dokumenti. Pošten najditelj naj vrne proti nagradi v upravi Jutra. 6277-28

Damska torbica

izgubljena 15. IV. v restavraciji Samir. Najditelj naj obdrži denar in odda listine in pero Ariella Roca 4-III. Kurat Rinaldini. 6277-28

Razno

Prevodi, prošnje, prepisi, razmnoževanja, informacije

»SERVIS BIRÖ«, Šelenburgova ul. 4

Naročite se na romane

Dobre knjige!

Umrli nam je naš predobri soprog, oče, stari oče, tast in stric, gospod

ČEHOVIN JULIJ

vpokojenec drž. železnice

dne 15. t. m., po dolgem, mučnem trpljenju, previden s tolažili sv. vere.

Pogreb dragega pokojnika bo v soboto, 17. aprila 1943 ob ¼ 5. uri popoldne iz kapelice sv. Andreja na Zalah k Sv. Križu.

Sv. maša zadušnica se bo brala v sredo 21. t. m. ob 8. uri v župnijski cerkvi Marijinega Oznanjenja pri oltarju sv. Deodata.

Ljubljana, Logatec, Trieste, Graz, dne 16. aprila 1943.

ŽALUJOČI OSTALI

Dotrpel je v starosti 75 let naš najboljši mož, oče, brat, dedek, tast in stric, gospod

ŠEMRL IVAN

bivši šolski upravitelj v Lescah

Pogreb nepozabnega pokojnika bo v nedeljo, dne 18. t. m. ob 3. uri popoldne iz kapelice sv. Jožefa — k Sv. Križu.

Sv. maša zadušnica se bo brala dne 3. maja t. l. ob ¼ 8. uri zjutraj v cerkvi sv. Cirila in Metoda.

Ljubljana, St. Vid, Vrhnika, Jesenice, Planina, dne 16. aprila 1943.

Globoko žalujoči: MARIJA žena;

FRANCI, sin; ANICA, ZINKA, DARINKA,

METODA, CIRILA, hčerke; FRANC, brat;

ing. NOVAK JANKO, JAPJEJ PAVLE in

NAVERŽNIK KAROL, zetje; vnuki in vnu-

klinje in ostalo sorodstvo

A. ALEXANDER:

18

POZABLJENI
NAPEV

ROMAN

Dne 25. junija je bil Jim Costers, kakor vsak večer, o mraku nastopil službo. Bil je kar najboljše volje, čeprav je le nerad odšel z doma, med tem ko so njegovi dragi v slavljenčevi odsotnosti še naprej obhajali rojstni dan. Počasi, z odmerjenimi koraki, je jel hoditi po temnih ulicah in dajati svojemu zadovoljstvu duška s tem, da je še mogočnejše kot sicer trobil na rog.

Ko je okrog polnoči prišel do hiše čevljarja Bilinga, ki ga je bil pred nekaj dnevi pri igri obral za tri dolarje, je zavzdignil tolikanj neznanški trobež, da bi bil še Lazarja zbudil od mrtvih.

Ura je utegnula biti dve po polnoči, ko je Jim Costers tisto komu prvič opazil nekaj čudnega. Vse hiše so bile pogreznjene v črno temo, izvzemši Manhattan House, kjer je skozi spuščene oknice pomežikavala luč. Nočni čuvaj je obstal in spustil oči po trojici razsvetljenih oken; pri tem je razločno videl človeško senco, ki se je premikala od okna do okna.

Vsako drugo noč bi se bil Jim Costers prepiral, kaj pomeni ta nenavadni pojav, saj je dobro vedel,

da v vili bogatega Manhattan točno ob enajstih zvečer utrnejo razsvetljava. Starec je bil velik čudak, in Jim Costers se je bil že mnogokrat smejal njegovi prav prislovični plašljivosti, zlasti kadar mu je prišel sluga sporočiti, da do gospodar bedel do dveh ali do treh, nemara tudi do jutra, in da naj se torej ne vznemirja, če bo videl, da luč še gori.

Tisti večer ni bil dobil Jim nikakega opozorila, a v svojem slavnostnem razpoloženju se ni kdovekaj menil za to. Dolgo časa je ogledoval razsvetljeno okna, in ko je videl, da se ne pokaže nič izrednega, jo je ubral proti domu, z namenom, da si privoščijo še pol urice rodbinskega praznika.

Tiste pol urice je trajalo dobršni dve uri, in Jim Costers je okrog štirih v močno okajenem stanju stopil iz hiše. Ko je spet prišel do Manhattanove vile in videl, da luč še vedno gori, ni najprej zdiral obvestiti najbližjo policijsko postajo, ampak je sklenil, da kar sam pogleda, kako in kaj.

Jel je klicati in trobiti na rog, dokler se niso oknice odprle in se ni pri oknu pokazala moška postava. Stala je pred gorečo električno lučjo, tako da Costers ni mogel razločiti, kdo je, niti ni spoznal glasu, ki je hripavo zavpil:

»Na pomoč!... Hitro pridite gori!«

Nočni čuvaj je brez dolgega pomišljanja odprl vrtna vrata in v diru planil proti vili; ko pa je obstal pred vrati, so se ta baš toliko odprla, da je bilo vmes prostora za človeško roko; komaj je utegnil zagledati v tej roki nekaj temnega, se je že zabliskalo, in Jim je s prestreljeno glavo umahnil na tla.

Nišli so ga sredi ceste, blizu sto metrov od Manhattanove hiše. Toda letéca policijska komisija je hitro dogmala, da je bil nesrečno ubit pred vhomom v vilo in šele nato zavlečen v stran.

Costersovo truplo je odkril pekovski vajenec ob šestih; pol ure kasneje je bila komisija že na mestu, in ob sedmih so uradniki stopili v vilo, potem ko so bili večkrat pozvonili, ne da bi se kd oglasil; čez nekaj minut se je kakor blisk raznesel po Eltingvillu in okolici glas, da je bil snoči milijonar Manhattan zverinsko umorjen.

Takoj so se jele širiti najprotislovnije govorice, in pred samotno vilo se je zbrala množica ljudi, ki so pasli radovednost ter buljili v spuščene oknice, kakor bi skušali uganiti, kaj se je zgodilo za njimi in kaj se še godi. Kdor koli se je približal, ga je prediralo na stotine nezaupnih oči, in komaj je odnesel pete, so se že oglašali za njim detektivsamo-zvanci, ki so izpod pazduhe prodajali drzne domneve.

Ko se je pripeljal policijski kapetan Hearn, ki ga je bila komisija po telefonu obvestila, je priklopel razburjenje množice na vrhunc. Mali uradnik je stopil iz odprtega avtomobila, mignil redarju, ki ga je spremljal, mu pokazal na množico vznemirjenih radovednežev ter z rokami v hlačnih žepih in z glavno potegneno med dvignjena ramena stopil v hišo zločina.

Uradniki, ki so ga sprejeli v veži, so bili videti resni in zaskrbljeni.

»Malce počakati, kapetan, preden stopite noter,« mu je svetloval najstarejši uradnik; »prizor je gro-

zen. Illeg, moj mladi tovariš, je prebledel kakor prti, in nič dosti ni manjkalo...«

Toda Hearn mu je mignil, naj molči, in pazljivo obletel vse navzočne. Mahoma je zapičil ostre oči v nekega mladega človeka.

»Kdo ste?« je naglo vprašal.

»Huntington,« je ta hitro odgovoril. »Huntington iz tvrde Clayvills & Huntington.«

»Aha, zasebni detektiv! Da, da!«

»Bil je v stalnih odnosih s pokojnikom!« je pojasnil stari uradnik.

»A, tako?« Hearn je pokimal. »Torej lahko ostane. Imel sem ga za navadnega novinarskega zvedavca.«

»Ne, ne,« je oni hitro dodal, »izmed teh nismo nikogar spustili v hišo.«

»Izvrstno, Poglejmo zdaj, kaj se je zgodilo.«

»Dajte, da vam najprej pojasnim,« je vztrajal uradnik. »Rekel sem že, da je prizor grozen...«

Hearn, ki je držal roko na kljuki, se je obrnil in vprašal:

»Kaj mi niste telefonirali, da je mož mrtev?«

»Da, ali...«

»Nu, potem ne more biti kdo ve kako pretresljivo!« je Hearn kratko odrezal. »Videl sem že vse hušje stvari, dragi moj! Nekoč, na primer, paglavca, ki je izdiral kačjemu pastirju krilo za krilom in nožico za nožico, čeprav je bila živalca živa! To je bil bogme grozen prizor.« S temi besedami je kapitan odprl vrata in stopil v sosednjo sobo.